

HĚSIODOS
ŽELEZNÝ VĚK

ODEON

Přeložila Julie Nováková
Ilustroval Karel Vodák

875-1 = 85

Štátna vedecka knižnica v PREŠOVE
Signatúra: H 702619
Prír. čís.: 235464

K

© Illustrations Karel Vodák

PRÁCE A DNI

Múzy z Pierie, vy písněmi dáváte slávu:
pojdte, zvěstujte Dia a svého velejte otce!
Skrze něho jsou lidé buď neznámí anebo slavní,
z vůle velkého Dia jsou neslavní stejně jak známí;
5 lehko on dává sílu a siláka oslabí lehko,
lehko umenší pána a prostého učiní velkým,
lehko napřímí zkroušeného a zpupného ohne
z vysoka hřmící Zeus, jenž obývá nejvyšší sídla.

Shlédni na nás a slyš a podle práva nám naprav
10 soudy, bože; a já ti, Perse, chci povědět pravdu.

Nepřišla na svět jen jediná Eris, jsou dvě mezi lidmi;
jednu, sotva ji zočíš, bys pochválil, ale ta druhá
zaslouží pokárání; má každá jinaké srdce.
Jedna je nešlechtná a plodí vádu a vojnu
15 lítou; nikdo z lidí ji nemiluje; jen z vůle
bohů a z nutnosti holé tu Eridu zlou mají v úctě.

Zato mráкотná Noc tu druhou povila dřívě;
vysoko jezdící Zeus, co v éteru bydlí, ji vložil
do kořen země — a ta je pro lidi o mnoho lepší;
20 přidrží k dílu i toho, kdo na obě ruce je levý.
Neboť každý je žádostiv díla, jak druhého spatří,
kterak je bohat, jak chvátá orat a pospíchá sázet,
zařídít hospodářství; vždyť závidí sousedu soused,
spěje-li k blahobytu. Ta Eris je pro lidi dobrá.

- 25 Hrnčíři závidí hrnčír a nepřeje tesaři tesař,
na žebráka zas žárlí žebrák a na pěvce pěvec.

Do srdce tyto věci si ulož a do ledví, Perse;
ne aby zlovolná Eris ti od díla odvedla duši;
ne abys po hádkách šilhal a poslouchal na trzích klepy.

- 30 Vždyť jen maličko času je na klepy, maličko na pře,
není-li na celý rok ještě pod střechem zásoba chleba,
zralého zrna, jež Démétér dala a zrodila země.
Kdo je toho už syt, ať pěstuje spory a hádky
o cizí věci; leč tobě už nebude podruhé možno
35 takhle jednat; ne, my svůj spor teď budeme řešit
podle pravdy a práv, těch nejlepších, od Dia daných.
Vždyť jsme už měli své podíly z půdy; ale tys kradl
za věci věc a nosil je pryč a velebil soudce,
darožrouty, že tuhle při ti rozhodli po tvém.
- 40 Oni nevědí, bloudí, že půl je víc nežli všecko,
ani jak dobře se o cibuli a o slézu žije.

Neboť živobytí, to bohové před lidmi skryli;
jinak přece i za den bys lehounko vydělal tolik,
že by to stačilo na rok a prstem bys do roka nehnul;
45 jakoby nic bys kormidlo uložil nahoru nad krb,
práce s voly by vzala zaslavé, i robota mezků.
On ale Zeus nám schoval chleba, jsa rozlícen v srdci,
protože Prométheus, ten ošemetník, ho přelstil;
proto si vymyslel žal a starost na lidské plémě.

- 50 Schoval oheň; a ten mu výborný Íjapetovec
ukradl, Diovi věhlasnému, a donesl lidem
v duté holi a za zády Dia, vladaře blesků.

- Rozlícen mrakotřas Zeus ho potom oslovil takto:
„Synu Íjapetův, ty chytráku, nad něhož není!
55 Plesáš, žes ukradl oheň a moje ošidil srdce —
k veliké pohromě sobě a k pohromě budoucím lidem.
Za ten oheň jim já zas daruji zlo, kterým všichni
v duchu se budou kochat a vlastní neštěstí hýčkat.“

- Domluvil otec bohů i lidí a potom se zasmál;
60 slavnému Héfaistovi pak ruče uložil uhnít
hlínu s vodou a lidský hlas do ní vložit i sílu,
bohyním nesmrtelným ji rovnou učinit v tváři,
na pohled krásnou a milostnou pannu; pak Athéně kázal
v ručních pracích ji vzdělat, ať hotoví tkaniny pestré;
65 zlatá Afrodité jí měla rozlít kol hlavy
půvab i strastnou touhu a trýzeň, jež stravuje údy;
do prsou mysl psí jí vložit a povahu lstivou
Hermovi křídlatému pak velel, Argovu vrahu.

- Domluvil Kronovec vládce — a oni poslechli Dia.
70 Ruče uhněl z hlíny ten umělec na slovo vzatý
podobu cudné panny dle úradku Kronova syna;
Athéně sovích očí jí zřasila roucho i vlasy,
bohyně Charitky s mocnou Peithó jí okolo hrdla
ovily řetězy z ryzího zlata a okolo hlavy
75 Hóry krásnovlasé zas pletence jarního kvítí;
všechn ten lesk na ní uspořádala Athéně Pallas.
Do prsou arci jí Argův vrah a hlasatel bohů
slova lichotivá a lži a povahu lstivou
vložil, jak hřimatel Zeus si přál, a ovšem i mluvu
80 přidal, křídlatý bůh, a pak té ženě dal jméno
Pandóré, protože všichni, co bydlí v olympských domech,
dali jí dar — a neštěstí mužům, co z chleba jsou živi.

Když s tou nástrahou krutou a nevidanou byl hotov,
slavného Argova vraha v dům Epimétheův otec,
85 rychlého posla, s tím darem poslal; on Epimétheus
nevzpomněl na to, co Prométheus mu říkal: ať nikdy
nebere od Dia dar, ať každý na Olymp vrátí
zpátky, sic nějaké zlo se z toho vyklubá lidem.
Přijal dar a vzpomněl, když neštěstí bylo už doma.

90 Zpočátku totiž si na zemi žila plemena lidská
stranou zlého a bez protivenství a bez těžké práce,
bez nemocí, jež smrt a bolest přinesly lidem;
lidé přec vůčihledě a rychle v starosti stárnou.
Žena však se sudu sňavši svou rukou široké víko
95 ven je pustila všechny — a lidem hoře a bědu.
Jedině Naděje uvnitř té těžko rozbitné schrány
zůstala v sudě až pod samým hrdlem a nevyletěla
ven, neboť žena včas zase dala pokličku na sud
z vůle mrakotřasa a vladaře oblaků Dia.

100 Ostatních strastí však na tisíce teď po světě chodí;
plna protivenství je země a plno i moře;
nemoci ve dne a nemoci v noci na lidi chodí,
nevolány a samy, a záhubu člověku nosí
potichu, protože Zeus jim chytře nedopřál hlasu.

105 Tak to chodí a Diově vůli je nemožno ujt.

Ještě jinou zkazku ti budu vyprávět, chccš-li,
pěkně a důmyslně, a ty si ji do srdce ulož:
kterak bozi i smrtelní lidé si živali stejně.

Nejprve zlatý věk a zlaté smrtelné plémě
110 stvořili nesmrtelní, co bydlí v olympských sídlech.
Oni žili v ten čas, kdy na nebi kraloval Kronos;
nejinak žili než bozi a neměli starosti v srdci,
bez práce, bez protivenství a běd; ani starobu vetchou
neznali; věčně ruce i nohy majíce stejné,
115 z hojnosti všeho se těšili, zlo se jich nedotklo žádné;
mřeli tak lehko, jako když usne; na dosah měli
všecko dobré a sklizeň jim dávala plodivá země
od sebe sama, a hojnou a bujnou; oni se chutě
dělili o dílo v klidu v tom nadbytku všelikých darů,
120 bohati na stáda bravu a milí blaženým bohům.
Avšak to pokolení že černá pokryla hlína,
jsou z nich daimonové dle úradku velkého Dia,
pozemští, dobrodějní a strážcové smrtelných lidí;
oni dávají pozor, kdo jedná správně či špatně,
125 v oblaku zahalení a po zemi chodíce všady,
blahodární; i tuto čest mají narovno s králi.

Druhé pokolení, už stříbrné, o mnoho horší
potom stvořili bozi, co bydlí v olympských sídlech;
ani vzrůst, ani mysl už nemělo jako to zlaté.
130 Století celé své veliké nemluvně, zákrška-syna
pečlivá matka si musela krmit a pěstovat doma;
ale sotvaže dospěl a dorostl na míru muže,
kratičký čas byl živ a nesl za hořem hoře —
z nerozumu; vždyť nedovedli svou pýchu a zpupnost
135 zadržet od druhu druh, ani nechtěli uctívat bohy,
ani na oltářích těm blaženým spalovat žertvy,
jak je u lidí slušno a zvykem. A nakonec v hněvu
rozenec Kronův Zeus je vyhladil, protože pocty

- blaženým bohům, jimž patří Olymp, nechtěli vzdávat.
140 Avšak i toto pokolení když pokryla hlína,
dostali od lidí jméno ti blažení podzemní — druzí,
ale i tak je provází úcta na věčné časy.

- Otec Zeus pak třetí plémě smrtelných lidí,
bronzové, stříbrnému už nikterak podobné, stvořil,
145 z jasanů, hrozně a obrovitě; ti o žalné dílo
Áreovo a násilí dbali a nejedli chleba,
nýbrž srdce tvrdé jak ocel měli a zpupné;
strach je potkat a strach se dotknout té veliké síly,
pádných paží, jež na hrubém trupu od ramen rostly.
150 Bronzovou měli zbroj a bronzové měli i domy,
bronzem pracovali; neb neznali železo černé.
Vlastníma rukama oni se navzájem pobívše sešli
do domu zatuchlého a k zimomřivému Hádu
beze slávy; i je, ač bývali strašní, si vzala
155 černá smrt a opustili svit jasného slunce.

- Avšak i toto pokolení když pokryla hlína,
jiné ještě plémě, už čtvrté, na živné zemi
stvořil Zeus, syn Kronův, lepší a spravedlivější,
héroů zbožný rod, ty muže, kterým se říká
160 polobozi; toť prastaré plémě na širé zemi.
Ty ale lítý zahubil boj a krvavá vřava,
jedny pod sedmi branami Théb a v Kadmově zemi,
když se utkali o brav a o statek po Oidipovi;
druhé zas k Tróji přes velký jícen moře i s loďmi
165 přivedla vojna, že Helenu s krásnými pletenci chtěli.
Když potom černá smrt je zahalila a konec,
daleko od lidí sídlo a živobyť jim přiřkl

- otec Zeus, syn Kronův, až na samém okraji země,
daleko od nesmrtelných a jejich králem je Kronos.
170 Tam oni bydlí-žijí a nemají starostí v duši,
na výspách blaženosti a při vírech Ókeanových,
blažení héroové, a sklizeň, jež do roka třikrát
metá, sladkou jak med, jim dává plodistvá země.

- Kéž jsem se neoctl já mezi muži pátého věku,
175 kéž jsem umřel dřív nebo přišel na svět až potom!
Nyní je totiž už železné plémě; to oddechu nezná
od béd a lopot za dne a nemá pokoje v noci,
napořád hynouc, a těžkých strastí jim přidají bozi;
nicméně také jim se ke zlému přimísí dobré.
180 Zahubí Zeus i toto smrtelné plémě, vždyť děti,
sotvaže přijdou na svět, už mají šedivé vlasy.
Otec synům už nebude vhod, ani synové otcí,
hostiteli se znelíbí host a příteli přítel,
rodný bratr už nebude milý, jak bývalo dříve.
185 Rychle přestanou mít své stárnoucí rodiče v úctě,
budou je tupit a dotírat na ně přikrými slovy,
krutí! o boží pomstu se nestarajíce; svým starým
rodičům nebudou chtít se odvděčit za vychování;
podle pěstního práva druh druhu vyvrátí město.
190 Nebude ve cti, kdo stojí v slovu, a spravedlivého
ani dobrého muže si nebudou vážit; to spíše
násilníka a zločince; stud se ztratí, i víra
v rukoudání; ten horší muž bude lepšímu škodit,
křivými slovy ho nařkne a ještě přísahu přidá.
195 Lidem nešťastníkům se na paty pověsí všechněm
zlolajná závist, škodolibá a ošklivá v tváři.
Tehdy už od země širokých cest se k Olympu vznesou,

rouchem běloskvoucím si halce spanilé tělo,
do sboru nesmrtelných a samotny nechají lidi
200 Stud a Spravedlnost; i nezbude smrtelným lidem
nic než bída a žal — a nebude pomoci od zla.

Nyní soudcům chci povědět zkazku, ač sami jsou
chytří:

jaká že slova jestřáb děl k slavíku pestrého krčku,
když ho do drápů shrábl a nesl ho vysoko v mracích;
205 neboť on, kol dokola křivými pařáty proklán,
žalostně lkal — a jemu děl jestřáb svévolné slovo:

„Bláhový, k čemu kvílíš? Je silnější ten, kdo tě drží.
Půjdeš tam, kam tě ponesu já, a třeba jsi pěvec!
Budu-li chtít, budeš pro mne k snědku — a možná
tě pustím.

210 Nemá rozum, kdo mocnějšímu se protivit zkouší;
vítězství ztratí předem a utrpí hanbu i hoře.“

Takto promluvil jestřáb, pták rychlý, širokokřídlý.

Naslouchej hlasu pravdy a zpupnost nepěstuj, Perse!
Pro chudáka je zpupnost zlá; ale špatně ji snáší
215 i ten urozený a má v ní hotové břímě,
když ho neštěstí potká; ta druhá cesta je lepší,
počnat si dle práva; vždyť právo, dojde-li konce,
nad svévolí má vrch; a škodou zmoudří i blázen.

Sama Přísaha rázem je křivým rozsudkům v patách;
220 sténá Pravda, když muži ji vláčejí, kam se jim zachce,
darožrouti, a na soudu činí nálezy křivé.

Ona pak putuje plačky skrz lidská města i stavy,
oblakem zahalena, a lidem neštěstí nosí,
těm, co ji vyhánějí a poctivě nepřidělují.

225 Zato ti, kteří vlastní lidi i cizince soudí
spravedlivě a od práv se v ničem neodchylují,
těm se vydaří obec a vzkvétá lid, co v ní bydlí;
pěstoun jinochů mír je v zemi a takovým nikdy
širokovidný Zeus by neseslal svízelnou válku;
230 nikdy netrhne hlad na ty muže, co soudí dle práva,
ani kletba; ti konají díla, jež k slavnostem patří.
V hojnosti chleba jim rodí země a na horách duby
s vršku jim žaludy sypou a v kmeni chovají včely;
235 děti podobné rodičům jim rodičky rodí,
oplývají vším dobrem až do konce, neplují s loďmi
nikam, protože zrno jim dává plodistvá země.

Kterým však svévole zlá je milá a ukrutné činy,
širokovidný Zeus, syn Kronův, jim odvetu strojí.

240 Často i všechen lid má podíl na špatném muži,
který začne hřešit a osnuje ohavné skutky.
Na ně pak sešle z nebe syn Kronův velikou ránu,
hlad a zároveň mor a lidé po houfech hynou.
Ženy přestanou rodit a na vymření jsou domy,
245 protože olympský Zeus tak chce: a někdy i celé
širé ležení zničí a hradby se zemí srovná
anebo lodí v moři jim potopí rozenec Kronův.

Soudcové, také vy si v srdci zpytujte sami
tuto při; vždyť na krok od vás dlí uprostřed lidí
250 nesmrtelní; ti vidí všecky, kdo křivými soudy
sužují druhu druh a nehledí na boží pomstu.
Tříkráté deset tisíc je takových na živné zemi,
nesmrtelných, jež Zeus dal za strážce smrtelným lidem;
oni dávají pozor, kdo jedná správně či špatně,
255 oděni do oblaku a po zemi chodíce všady.

Sama Pravda je panna a dcera vševěda Dia,
milá a vážená bohům, jimž patří vysoký Olymp.
Když se jí někdo neurvale a potupně dotkne,
ihned k Diovi otci si sedne a Kronovci poví
260 o smýšlení těch nehodných lidí — a nakonec pyká
obec za viny soudců, co v neblahé slepotě srdce
právo převracejí svým křivým rozhodováním.
Toho se vystříhejte a srovnejte s právem své soudy,
soudcové-darožrouti, a křivých rozsudků nechte!

265 Zlo sobě strojí sám, kdo jinému uchystá zkázu,
úmysl špatný je nejhorší pro toho, kdo si ho smyslí.

Diovo oko, vidoucí všecko a vědoucí všecko,
vidí i toto, jestliže chce, a není mu skryto,
jaké to právo a řád naše obec v útrobě chová.
270 Kéž ani já bych dnes mezi lidmi spravedliv nebyl,
ani můj syn; vždyť spravedliv být, to neštěstí nosí,
jestliže tomu, kdo poctivý není, se za pravdu dává.
Ale to moudrý Zeus tak daleko nenechá dojít.

Perse, ty si to všecko hled vštípit v srdce a ledví,
275 naslouchej hlasu práva a zapomeň na násilnosti.
Neboť takový zákon dal lidem rozenec Kronův:
ryby sice a zvěř a peřím oděni ptáci
hltají druhu druh; vždyť neznají řádu a práva;
zato lidem dal spravedlnost, tu nejlepší z věcí;
280 jestliže člověk je hotov dát svědectví poznané pravdě,
širokovidný Zeus mu za to blahobyt dává;
ale kdo jako svědek svou vinou přisáhá křivě,
lže a utrhá pravdě a neodvratně je proklet:
takový neduživé a slabé potomstvo zplodí;
285 naopak muž, jenž svědčí dle pravdy, má zdatnější děti.

Myslím to s tebou dobře a dím, ty bláhový Perse:
bídu je věru snadno si zvolit a třebas i houfně,
vede k ní hladká cesta a mešká velice blízko;
naopak lepší život jen za pot dávají bozi
290 nesmrtelní, neb dlouhá a strmá tam pěšina vede,
zpočátku krkolomná; leč jakmile vystoupí výše,
to se už stane snadnou, ač jinak neschůdná byla.

Nejlepší ze všech je ten, kdo na vše sám od sebe
přijde,
uváživ dobře, co bude potom a nakonec lepší;
295 dobrý je však i ten, kdo poslechne dobrého rádce;
kdo ale na nic nepřijde sám ani k srdci si nechce
radu jiného vzít, ten člověk už k ničemu není.

Ty ale po všečen čas měj na paměti mou výzvu:
pracuj, Perse, potomku bohů, ať hlad se ti z dálky
300 vyhne, ať Démétér ctná ti žehná, věnčená krásně,

a ať živobytím ti stodolu do stropu plní:
neboť od zahaleče se nehne hlad ani na krok.

Bozi i lidé se na toho horší, kdo nečinně žije,
trubcům bezocasým jsa podoben mravy a roven;
305 z potu a lopoty včel si oni bezpracně tyjí,
darmožrouti; ty rád se věnuj rozšafné práci,
abys až přijde čas, měl plné stodoly z rna.

Z práce svých rukou má stáda ovec a blahobyt
člověk;
kdo si hledí díla, je o mnoho milejší bohům,
310 milejší lidem; vždyť těm je náramně protivný lenoch.

Práce, ta není k necti; to zahálka přináší hanbu.
Budeš-li pracovat, brzy ti bude závidět lenoch,
bohatému; jde za bohatstvím i úcta a vážnost.
Pro větroplacha, jako jsi ty, je lepší se činit,
315 obrátit od cizích statků svou lehkomyšlnou duší
k pořádné práci, a jak ti radím, si dobývat chleba.

Nedobrá věc je stud, když provází chudého muže,
velice škodí stud — a také prospívá lidem:
při nedostatku stud a v blahobytu zas bujnost.

320 Peníze brát se chraň; jsou lepší ty od bohů dané.
Kdo totiž silou a pěstí si dobude velkého jmění
či si je jazykem vydře — vždyť takových věcí se stává
mnoho, kdykoli ziskem se známí člověku srdce,
kdykoli nestydatost v něm nastoupí na místo studu —
325 toho bohové ochromí lehko a ztenčují statek
člověku tomu; a na krátký čas se ho bohatství drží.

Nejinak ten, kdo ublíží hostu, kdo prosebníkovi,
nebo kdo sourozenci a bratrovi do lože vstoupí,
jedna je nepřistojně, a tajně choť jeho pozná,
330 nebo kdo utiskuje jak blázen sirotky-děti
nebo kdo na otce-kmeta se sápe tvrdými slovy,
křičí na něj a na prahu smutného stáří mu laje:
na toho Zeus je rozhněván sám, a až vyprší lhůta,
za ty nepravosti mu uloží pokutu krutou.

335 Ty ale od toho odvrát svou lehkomyšlnou duši.
Bohům nesmrtelným, jak můžeš, obětuj žertvy
zbožně a čistě a lesklé kýty jim na počest spaluj;
jindy si úlitbami a kadídlkem hled' jejich přízně,
dříve než usneš a jakmile svatě slunce se vrátí,
340 aby se k tobě srdcem i myslí laskavě měli,
aby sis kupoval cizí pole — a nikdo to tvoje.

Přítele k jídlu zvi, ale nedbej o nepřítel:
nejvíce zvi však toho, kdo bydlí nablízku tobě;
neboť když znenadání se něco přihodí v domě,
345 sousedé přiběhnou třebaš i nazí — a švakr se strojí.

Pro zlost je špatný soused a k velkému užítku dobrý.

Tomu se dostane cti, kdo souseda řádného dostal.

Byl by nepošel vůl, kdyby nebyl potvora soused.

Od souseda si dobře dej naměřit, dobře mu naměř
350 jednou a touže měrou a lepší, bude-li možno,
abys, až budeš v tísní, i později nalezl pomoc.

Výdělek nečestný nechtěj; vždyť nečestný zisk —
to je ztráta.

Kdo tě má rád, toho miluj; s tím pobuď, kdo
navštíví tebe.

Dávej tomu, kdo dává, a nedávej tomu, kdo nedá.
355 Dárcovi leckdo už dal, ale nedal skoupému nikdo.
Dar je dobrý, loupež je zlá, je to strůjkyně smrti.

Dává-li člověk rád — a může ten dar být i velký —
sám má z daru radost a tiše se veselí v duchu;
kdo si však vezme sám a nestoudnosti se oddá,
360 i když jde o maličkost, to zamrazí v mileném srdci.

Budeš-li k trošce trošku a ke špetce přidávat špetku,
dálej to často, a brzy i z toho je veliká kupa.

Ukládej, dokud máš, a předejdeš zhoucímu hladu.
Co je uloženo, to člověku nedělá starost.
365 Lépe mít všecko doma, vždyť číhá za dveřmi škoda.

Z toho, co máš, je dobré brát, ale není-li z čeho,
krušno je srdci si vypůjčovat; a pamatuj na to.
Ze sudu načatého se najez a jez, jsi-li na dně;
jsi-li uprostřed, šetř; je na dně nesnadno šetřit.

370 Muži příteli mzdu dle úmluvy vyplať, to stačí;
ale když s rodným bratrem se směješ, měj na to svědka.
Lehkověrnost i nedůvěra jsou záhubné stejně.

Pro nastrojený zadek a pro ženu neztrácej hlavu.
Lichotně šveholí ona — a po tvé stodole šilhá.
375 Ten kdo uvěřil ženě, ten jak by se lupičům světil.

Jednorozený syn ať spravuje otcovský statek,
na to stačí; vždyť takto se zvýší bohatství v domě.
Ten ať země stár a zanechá po sobě syna.
Lehko však Zeus i několika dá veliké jmění.
380 Více rukou se přičiní víc, jsou přírůstky větší.

Jestliže po bohatství ti touží duše a srdce,
hospodař takto a přikládej ruku po díle k dílu!

Pléjady Atlantovny když stoupají po nebi vzhůru,
nastává k žatvě čas, a začnou-li zapadat, k orbě.
385 Ony čtyřicet dní jsou skryty a čtyřicet nocí,
ale pak znovu, jak rok se otáčí dokola kolem,
zjeví se nad námi tehdy, když poprvé brousíme srpy.
Pro roviny je takový zákon, i pro ty, co bydlí
poblíže moře, i pro ty, co daleko od vlnobití
390 sídlí v zarostlých úžlabinách a na tučné půdě:
orač ať sije nahý a nah ať pohání voly,
 nahý ať žne, chce-li v pravou chvíli mít hotovo každé
dílo Démétřino; jen tak ti naroste všecko
ve svůj čas, abys potom se nějak neoctl v úzkých,
395 nežebрал po cizích domech — a nemusel odejít
s prázdnou.

Jako jsi nyní přišel i ke mně; a já ti už nedám,
nenasypu ti nic; jen pracuj, bláhový Perse,

o tom díle, jež bohové za osud určili lidem,
abys jednou s dětmi i s ženou, zkormoucen v duši,
400 po sousedech se neprosil o chléb — a oslyšen nebyl.
Dvakrát, třikrát ti možná dají — a budeš-li škemrat
ještě, nepořídíš, jen pro nic se namluvíš mnoho;
jazyka dar bude bez užitku. To já ti dám radu:
mysli na to, jak splatit dluhy a předejít hladu.

405 Napřed si poříd dům a ženu a k orání vola,
v domě náradí všecko, co potřebuješ, si urob;
druhého o ně nepros; on nepůjčí, ty budeš v koncích,
pomine pravá chvíle a tvoje dílo se ztenčí.
Na zítřek neodkládej a na pozítří nic nedej;
410 neboť pecivál sýpku si nenaplní a lenoch,
ani kdo odkládá všecko; jen pílí narůstá dílo,
ten, kdo se práce štítí, se věčně potýká s bídou.

Jakmile palčivé slunce už slábne a znojného vedra
není už tolik a v jeseni pozdní nastanou deště,
415 seslané silným Diem, a lidské tělo se točí
o mnoho obratněji — vždyť tehdy prodlévá hvězda
Seirios nad hlavami nás lidí, propadlých smrti,
v denní době už krátce a víc si užívá noci —
tehdy se kmene, jež podetneš ostřím, nedotknou červi;
420 k zemi on strásá listí a nežene na nové pruty;
tehdy si narubej dřev a na dílo pamatuj zavčas;
třístopou stoupu si dlabej a palici zděli tři loket,
o sedmi stopách osu; vždyť to je ta nejlepší míra;
bude-li osmistopá, pak odřízneš kus, a je topor.
425 Loukoť o třech pídích chce kolo na deset dlaní.

Mnoho je zahnutých dřev; ale ohyb, když najdeš
ten pravý,
hledaje po rovinách i horách, si hned vezmi domů,
křemelákový; ten při orbě s voly ti vydrží nejmíc,
jestliže do náhlaví ho vklíní Athénin sluha,
430 navíc ho přitluče hřeby a dobře připevní k oji.
Poříd si dvojí pluh a dva si do statku sežeň,
samorostlý a sbitý; vždyť tak je to o mnoho lepší;
když se ti poláme jeden, lze k druhému přepřáhnout
voly.

Odolá červotoči oj z vavřínu anebo z jilmu,
435 náhlaví z dubu a ohyb křemelákový. A býky
chovej devítileté, ti mají nezdolnou sílu,
mají tu pravou junáckou míru, jsou nejlepší v práci.
Ti se nebudou trkat a nepolámou ti v brázdě
pluh a nenechají tam dílo hotové zpola.
440 Podruh starý čtyřicet let ať za nimi kráčí,
posnídav chleba o čtyřech dílech a o osmi kouscích,
aby si s tím dal práci a brázdou vyoral rovně,
nešilhal po vrstevnicích a meškal tělem i duší
u díla; žádný mladší ti nerozsije tak dobře
445 zrna a přisívání se nedokáže tak vyhnout;
on totiž mladší muž by pořád chtěl mezi chasu.

Dávej pozor, až jeřába hlas se z vysoka ozve,
skřek, který rok co rok se dává zpod oblak slyšet:
znamení k orbě on nese a dobu deštivé zimy
450 hlásí — a muže, jenž nemá krav, to u srdce bodne.
Tenkrát krm svůj rohatý skot už doma a v stáji;
lehko se totiž řekne: „Dej vůz a půjč mi své voly!“

lehko se odřekne také: „Mí volí mají co dělat.“
Takový rozumbrada si myslí, že kolák si stluče,
455 blázen! on neví, že stovka dřev je potřebí na vůz,
ta že se musí obstarat předem a uložit doma.

Jakmile smrtelníkům se zjeví hodina orby,
tehdy si pospěšte všichni, ty sám a čeládka s tebou,
orat v suchu i v mokru, než doba k orání mine,
460 vstávaje za svítání, ať role tvoje jsou plny.
Z jara orej a přeorej v létě a nebudeš zklamán;
novínu osij, dokavad prstí je lehká a kyprá;
novina odvrací bídu a dobře uspává děti.

Dia podzemního a velebnou Démétru vzývej,
465 aby ta svatá Démétrý žeň byla patřičně těžká,
od té chvíle, kdy začneš s orbou a držadlo kleče
do dlaně sevřeš a dosáhneš otkou na hřbety volů —
řemení klínu se napne. A v patách za tebou chlapec,
parobek s motykou v ruce ať dělá potře ptákům,
470 zahrabáváje osev; jeť pořádek nadevše dobrý
pro syny smrti a nepořádek je nadevše špatný.
Tak se ti budou klasy svou tíží sklánět až k zemi,
ačli sám olympský bůh tomu dopřeje šťastného konce.
Pavučiny pak vymeteš z měčic a s veselím v srdci
475 budeš si myslím brát z té potrawy, která je uvnitř;
v blahobytu se dočkáš mlhavé vesny a k jiným
nebudeš vzhlížet; to jiný muž bude potřebný tebe.

Budeš-li boží zemi snad orat za slunovratu,
pak budeš sedět žnout, jen hrstečky zahrneš rukou,
480 lecjak je svážeš, uprášený a nehrubě vesel,
žeň si odneseš v koši — a pak si tě sotva kdo všimne.

Nicméně Diova vůle, ta není pokaždé stejná;
mrakotřasa je smrtelným lidem pochopit těžko.
Někdy oráš i pozdě, a přece se nalezne pomoc:
485 jestliže tehdy, kdy kukačka zakuká v dubovém listí
prvně a smrtelné lidi tím potěší po širé zemi,
třetího dne se dá do deště Zeus a napořád přší,
ale ne více, než aby si kráva smočila pazneht:
ranému rozséváči se vyrovná zpožděný oráč.

490 Dobře to všecko v paměti podrž a nepropas nikdy,
zda se už blíží mlhavé jaro či období dešťů.

Sedátku u kováře se vyhni i besedě teplé
v zimní dobu, kdy mráz tě nepustí na pole k práci,
neboť i teď si čiperný muž umí usedlost zlepšit;
495 aby snad za zimy zlé na tě nesedla lenost a nouze,
abys hubenou rukou si netiskl oteklé stehno.
Nemálo zla si netečný člověk, když nemaje chleba
po liché naději civí, a hoře své způsobí duši.
Naděje není dobrá, když provází chudého muže,
500 který si v besedě sedí, ač nemá dostatek chleba.

Čeládce připomínej a říkej už uprostřed léta:
„Léto nebude věčně a hleďte si postavit boudy!“

Měsíce lénaióna, tak zlého, že vola by odřel,
toho se varuj, i kluzkého ledu — ten podráží nohy,
505 jakmile poyleče zemi, když začne Boreás fíčet.
Ten skrz Thrákii, matku koňstva, se na širé moře
vrhne a celé je zvedne; i sténají lesy a země;
nemálo dubů vysokorostlých i mohutných jedlí

v horských roklích on složí a položí na živnou zemi,
510 jak do nich vpadne — a široký hvozd se rozeře celý.
Zvěř se chvěje a pod kuličky si zatáhnou ohon,
i když je stíní srst; i tak je studený vítr
Boreás profukuje, ač mají huňatý kožich.
Hovězí kůže ho nezadrží, i pod ni se vdere,
515 dlouhou koží srst on pročese — nikoli vlnu;
ovčí rouno je stálé a neprovane ho síla
větru severáku; leč ze starce udělá běžce.
Ani skrz jemnou pleť se neprodere té panně,
která uvnitř domu se drží milené matky,
520 Afrodítina zlatého dřla jsouc neznalá ještě;
ona si umyje pěkně a hustě olejem natře
hebkou kůži a v teplém koutě sí v stavení lehne
v zimní den, kdy polyp si vlastní osává nohu
v bídném zimovišti a v brlohu nevytopeném.
525 Cestu za kořistí mu slunce už neukazuje;
ono se obrací k jinému lidu a k jinému městu,
k černým mužům, a Všehelénům jen poskrovnu svítí.

Tehdy parohatá i bezrohá zvířata lesní
žalostně jektají zuby a utíkají skrz houští
530 roklinami a všem je na srdci jediná starost:
aby závěťři našli a měli důkladnou skrýši,
dutou skálu; tehdy je podoběn trojnožce člověk,
která má zlomený hřbet a hlavou se ohýbá k zemi;
té se podobá běže, jak utíká bílému sněhu.
535 V takový čas si k ochraně těla — dej na mou radu —
oblec měkký plášť a sukni až na paty dlouhou;
řídskou osnovou sukna ať útek probíhá hustě;

do té se zahal úže, ať chlupy ti zůstanou ležet,
aby se neježily a nestály po těle kolmo;
540 na nohy boty z vola, jež palice skolila těžko,
přiléhavé, si uvaž a vystel je po rubu plstí.
Z prvorozených kůzlat, jak uhodí pořádné mrazy,
kůže hovězí šlachou si sešij, a bude-li přšet,
hod si je přes ramena, ať nezmokneš. Na vršku hlavy,
545 aby sis uši nepromáčel, nos plstěnou čapku.

Ráno se udělá chladno, když Boreás ovládne pole,
za svítání se stahuje k zemi z hvězdného nebe
plodonosná mlha a padá na role šťastných;
ona z pramenů proudících věčně si nabravši vláhy,
550 nad zemí převysoko se zvednuvši na křídlech větru,
někdy se navečer snese co déšť a jindy jak víchř,
hustá mračna když Boreás thrácký oblohou valí.
Dokončí práci a vrať se domů, dřívě než přijde,
aby ten černý mrak tě jednou neoblil z nebe,
555 aby ses neprochladil a nepromočil si šaty.
Ne tak: předejdi tomu; ten měsíc je nejhorší ze všech,
pravý zimní, na ovce zlý a nedobrý k lidem.

Polovic píce tou dobou skotu a o něco více
čeledi dávej; vždyť dlouhé tu padají na váhu noci.

560 Pamatuj na to, a nežli se sejde rok zase s rokem,
noci i dny tak vyrovnávej, než konečně znovu
země, rodička všeho, ti přinese všemožné plody.

Jakmile šedesát dní a nocí po slunovratu
v zimě naplní Zeus, v tu dobu arci už hvězda

- 565 Arktúros, ze svatých toků se zvednuvši Ókeanových,
poprvé v plném jasu se ukáže s počátkem noci.
Nato zpěvačka jitřní se zjeví, dceř Pandionova,
vlaštovka lidským očím, když zrovna začíná jaro.
Dříve než přijde, hled ořezat révy; tak je to lepší.
- 570 Ale když hlemýžď už od země na keře šplhá a prchá
před Pléjadami, je s okopáváním vinice konec;
nyní je načase brousit srpy a zavolat čeled;
stinných sedátek nedbej a do svítání si nespí
v hodinu klasobraní, kdy slunce spaluje kůži.
- 575 Nyní musíš spěchat a svážet obilí domů,
vstáváje za úsvitu — a budeš mít dostatek chleba.
Jitřenka totiž si odslouží třetinu z denního díla,
jitřenka v cestě dá náskok a dá ti náskok i v práci;
jitřenka, jakmile vyjde, ta vypraví nemálo lidí
- 580 na šťastnou cestu a mnoha volům dá na šiji jařmo.

Tehdy, kdy kvete bodlák a začne muzikant cvrček,
sedě ve větvích stromu, svou zvučnou vysílat píseň
zpod krovek, bez ustání, v tu hodinu potu a parna,
tehdy kozy jsou nejučnější a nejlepší víno,
585 ženy nejvilnější a mužové mdlí jako nikdy,
neboť hlavu i kolena milá jim Scirios praží,
od vedra celé tělo jim vyschlo. Tehdy už vítám
pod skalou chládek i bybelské víno a kynutý koláč,
k němu mléko, to od kozy po kůzlatech; a maso

590 z jaloviček, co lupení spásaly v háji, i maso
z kůzlat prvníčátek; a popíjet jiskrné víno,
ve stínu sedět a nasyceno mít pokrmem srdce,
čistému Zefyru vstříc své tváře nastavit obě
při živé studánce, která má odtok a na dně je čistá:

595 třikráte vody z ní naber a dolij počtvrté vína.

- Otrokům přikáž, ať vydrolí svatá Démétrý zrna,
jakmile prvně se na nebi zjeví Órión silák,
na místě povětrném a na mlatě zdusaném pěkne.
Přeměř je měřicí dobře a ulož v amforách; potom,
600 hned jak zásobu všecku si šťastně uložíš doma,
sena si svoz a pohrabků k tomu, co ti jich stačí
pro skot a pro mezky na rok. A potom teprve může
kolena milá tvá čeled složit a vypřáhnout voly.

Podruha bez domova si opatř a bezdětnou služku
605 hledej, dej na mou radu: je pro zlost děvečka s dětmi;
ostrozubého psa si vychovej, nešetř žrádla,
aby ti denní spáč jedné noci nesebral svršky.

- Órión se Seiriem když přijdou do středu nebes
a když růžovoprstá se uvidí s Arktúrem Zora,
610 očesej, Perse, hrozny a všecky je do domu dones;
po deset dní je vystavuj slunci a po deset nocí,
pět dní je nechej v stínu a šestého do amfor stáče
potěchu srdce, dar Dionýsův. A jakmile potom
Pléjady s Hyadami i síla Óriónova
- 615 sestoupí s nebe, tu nezapomínej na včasnou orbu;
času kruh se tak zavře a rok se na zemi skončí.

Jestliže po plavbě touha tě jímá a po nebezpečí,
tehdy, kdy Pléjady obru a siláku Óriónovi
z cesty utíkají a do moře mračného spadnou,
620 tehdy všelikých větrů se strhne a rozduje vání;
tehdy své koráby černé už nenech na širém moři,
raději dej na mou radu a pamatuj na polní práce.
Na souš vytáhni loď a kolem ji kameny ohraď,

- větrů sílu to zadržuje a plískanic mokro;
 625 dřívě však vyraz čep, nebo zpuchří Diovým deštěm.
 Náradí všecko z ní vezmi a ve svém domě je ulož,
 pořádně svinuv křídla své lodí, poutnice mořské;
 kormidlo tesané krásně pak zavěs nahoru nad krb.
 Sám jen čekej na plavby čas, až se dočkáš a přijde;
 630 tehdy bēhutou loď spusť na moře, narovnej do ní
 zboží vybrané pěkně — a zisk si přivezeš domů,
 tak jako otec můj i tvůj, ty bláhový Perse,
 s loďmi konával plavby a slušnou obživu sháněl;
 jednou se dostal i sem na své daleké zámořské pouti,
 635 opustiv aiolskou Kýmu, když na svém korábu černém
 neprchal před bohatstvím a blahobytem a jměním,
 nýbrž před nouzí zlou, která od Dia na lidi chodí.
 V ubohé vesnici pod Helikónem se usadil, v Askře;
 v zimě je zlá a svízelná v létě a hostinná nikdy.
- 640 Ty pak, Perse, měj na paměti, že práce si žádá
 každá svou pravou chvíli: a více než cokoli plavba.
 Malou bárku chval, ale zboží do velké nalož.
 Je-li zboží více, i výdělku bude a zisku
 více, arci když zlého vanu tě ušetří větry.
- 645 Jestliže ke kupectví svou lehkomyšlnou duši
 obrátit chceš a utéci nouzi a trdnému hladu,
 o mnohošumném moři ti povím i o jeho drahách,
 třebaže nemám v plavbě cvik a zkušenost s loďmi.
 Ještě nikdy jsem korábem neplul po širém moři,
 650 jedině do Euboje z té Aulidy, ve které kdysi
 Achájci přečkali zimu a stáhli veliké vojsko
 z Helady svaté, když do Tróje táhli pro krásné ženy.

- Odtud jsem ke hrám plul a do Chalkidy, kde skonak
 věhlasný Amfidamás; tam synové hrdiny četne
 655 slíbili dary a vystavili, a tam, abys věděl,
 zvítěziv písní jsem odměnou dostal trojnožku s uchy.
 Tu jsem pak věnoval Múzám, co sídlí na Helikónu,
 na tom místě, kde zvučnou mi vnukly poprvé píseň.
 Natolik tedy mám zkušenost s loďmi i s lodními hřeby.
 660 Nicméně o vůli Dia a mrakotřasa ti povím:
 Múzy i nevýslovnou mne naučily pět píseň.

- Za padesáte dní a noci po slunovratu,
 jakmile doba znojného léta se ke konci chýlí,
 tehdy je pro syny smrti už na plavbu čas; tehdy s bárkou
 665 na skalách neztroskotáš a muže ti nepolkne moře;
 leda by Zemětřas sám ji hodlal zahubit naschvál,
 Poseidáón, či Zeus, jenž věčným kraluje bohům;
 u nich je všeho dobrého konec a stejně i zlého.
 Tehdy je čistý a průzračný vzduch a bezpečné moře;
 670 tehdy se větrům svěř a loď svou bēhutou klidně
 stáhni na hladinu a vším svým zbožím ji nalož;
 potom však spěchej, aby ses vrátil co nejdříve domů;
 nečekej na mladé víno a na jeseň s jejími dešti,
 ani až přijde zima a mocně zaduje Notos,
 675 který nadouvá vody a ve spolku s Diovým deštěm,
 podzimním, vytrvalým z nich činí jediné scestí.

- Jiná doby, kdy lidem je možno vyplout, je jaro;
 jakmile na smokvoni se ukáží na konci větvi
 poprvé člověku lístky tak malé jak šlápota ptačí,
 680 co by si stoupla vrána — i tehdy je hladina schůdná.
 Tak se dá tedy i na jaře plout. Ale takovou plavbu

nemohu chválit, zalíbení v ní nemá má duše;
jako bys kradl — je tehdy těžko se neštěstí vyhnout;
arci v slepotě srdce i na to si troufají lidé;
685 bídným smrtelníkům se duší peníze staly.

Strašno je zemřít uprostřed vln; ty dej na mou radu,
rozjímej o tom v duchu a myslí na vše, co říkám.
Ne abys do duté lodi si všechny majetek složil;
většinu doma nech, díl menší do lodi nalož.
690 Strašno je v moři uprostřed vln se s neštěstím potkat.
Strašno je na vůz naložit břímě přespříliš těžké;
může se náprava zlámat a přijdeš o všechny náklad.
Zachovej míru, ta pravá chvíle je nejlepší ve všem.

V pravou chvíli si do svého domu přiveď i ženu,
695 až ti do třicítky už mnoho nebude chybět
nebo ji překročíš málo; to nadešla ženitby chvíle.
Žena ať po čtyři roky je dospělá, v pátém se provdá.
Vezmi si pannu, abys ji řádným naučil mravům.
Takovou nejraději, co bydlí nablízku tebe,
700 všechno obhlédnuv dřív, ať se neženíš sousedům pro
smích.

Na ničem nevydělá muž tolik co na ženě dobré,
na ničem neprodělá už tolik, co na ženě špatné,
bříchopasce; ta muže, ať sebevětší je silák,
spaluje bez smolnice a předčasně učiní starcem.
705 Pokuty věčných a blažených bohů se vystříhej dobře!

Svému rodnému bratru ať nestavíš naroveň druha;
pakli se to už stalo, nic zlého mu nedělej první.
Nelži jen tak, aby nestála řeč; a jestliže začne

on a nemilé slovo ti řekne či ublíží nějak,
710 nezapomeň mu oplatit dvakrát; a jestliže znovu
k družbě tě bude zvat a je hotov ti učinit zadost,
přijmi! Je bídák ten muž, který napořád přátele střídá;
ale tvůj rozum ať žádným zdáním se obloudit nedá.

Hostmi se neobklopuj a nehostinným se nezdej,
715 trhanům přítelem nebuď a nehubuj na urozené.
Chudobu krutou a duchamornou se člověku nikdy
vyčítat neodvažuj — toť od věčně blažených úděl.

Jazyk — největší poklad a není mu na světě rovno,
když se jím šetří; je nejvíce vhod, když zachová míru;
720 pakliže proneseš slovo zlé, brzy uslyšíš horší.

Při hodu s mnoha hosty ať mrzut a nedružný nejsi;
společný kvas — toť veselí více a nákladu méně.

Ne abys Diovi ráno snad uléval jiskrné víno
rukama nemytýma, a podobně ostatním bohům;
725 sice se otočí zády a modlitby nebudou slyšet.

Ne abys močil stojmo a tváří obrácen k slunci;
jakmile zajde, až do slunce východu pamatuj na to,
nemočit podle cesty a ani na cestu v chůzi,
ani se neobnažuj; vždyť noci blaženým patří;
730 bohobojný a moudrý muž to odbude sedě
nebo obrácen ke zdi a k pěkné ohradě dvorce.

Jestliže semenem pyj máš potřísněn, poblíže krbu
ve svém domě se neukazuj a ohni se vyhni.

Kdykoli od hranice se vrátíš, od zlopověstné,
735 dětí neploď; to tehdy, když přijdeš od božích hodů.

Vodou libotokou skrz plynoucí řeky se nebrod,
dokud se nepomodlíš a shlédna na krásné vlny
ruce si neumyješ v té čiré rozkošné vodě.

Řeku kdo přebrodí hříšně a neumyje si ruce,
740 na toho nevraží bozi a časem naň uvalí hoře.

Z rozsochy pětiklané ať při bujné hostině bohů
od zeleného suché si nečežeš ocelí lesklou.

Přes okraj měsídlá naběračku ať nekladeš nikdy,
když se pije; vždyť na to je pokuta určena krutá.

745 Nikdy, stavíš-li dům, ho nenech bez přitesání,
sic ti tam bude sedat a krákorat žvatlavá vrána.

Není-li posvěcen kotel, je neradno brát z něho jídlo
anebo vodu k mytí; to rovněž neštěstí nosí.

Na stolík nepřenosný dát pachole dvanáctidenní
750 sedět, to není dobře, to dělá nemužné muže;
ani roční; i na to je určena pokuta stejná.
Také ať žádný muž si kůži nedrhne v lázni
po ženě; časem i za to by na něho neblahý přišel
trest; a nikdy, když nohy tě zanesou k planoucí žertvě,
755 netup to, co je tajné; i tím bys pohněval boha.

Řekám spějícím k moři, těm ani do ústí nemoč,
ani do pramene a velmi si na to dej pozor;
ani si u nich neulevuj; to nosí jen škodu.

Takto si žij a strašlivé lidské pomluvě ujdeš.
760 Kleveta — břemeno zlé; je lehkou je zvednout a hračka,
ale těžko se nese a přenesnadno se složí.
Žádná pověst se neztratí zcela, když koluje lidem
od úst k ústům; je jakousi bohyní věru i ona.

Na dny od Dia dané ať dáváš bedlivě pozor,
765 pouč o nich i čeled: je třicátý nejlepší ze dní
měsíc co měsíc, k obchůzce polí i k dělení píce.

Neboť tyto dny jsou od nejvyššího moudrého Dia,
ačli si lidé dají pozor a najdou to pravé.

Především nov a čtvrtý den a sedmý jsou svaté
770 — sedmého z Létó se narodil Apollón se zlatým
mečem —
potom devátý s osmým; ty dva, když narůstá měsíc,
to jsou výborné dny, a to pro všechno konání lidské;
jedenáctý a dvanáctý den jsou oba dva dobré,
chceš-li ovce stříhat či obilí vesele kosit;
775 dvanáctý však je nad jedenáctý o mnoho lepší;
tehdy vzduchoplavec si tká svá přadena pavouk
po celý den a kupu si snáší mravenec strádal;
tehdy ať žena si postaví stav a usedne k dílu.

Po novoluní se třináctého chraň započít setbu;
780 ale sazenicím ten den jde výborně k duhu.

Zato po úplňku den šestý zle rostlinám škodí,
zdatné muže však přivádí na svět — a nesvědčí dívkám,
které v ten den se narodily či slavily svatbu.

Ani ten po novu šestý se za den nehodí rodný
785 pro dívku; berany stáda a kozly je šestého radno
vyřezávat a stádům kol dokola oplotit salaš;
přivádí na svět i čacké chlapce; ti vtipkují rádi,
lžou a pochlebně mluví a s dívkami laškují vskrytu.

Osmého miškuje kance a mohutně řvoucího býka,
790 dvanáctého dne ale dřiče a nosiče mezky.

Dvacátého, v den velký a plný, chytrého chlapce
přivedeš na svět; ten ostrovtipu má nadmíru mnoho.
Čiperné hochy den desátý rodí a dívky zas čtvrtý
střední; v ten den zas ovce a loudavé rohaté krávy,
795 ostrozubého psa i dřiče-nosiče mezky
kroť a vlož na ně ruku. Dej pozor, ať v hlubině srdce
nechováš čtvrtého dne, ať už couvá či dorůstá měsíc,
zármutek duchamorný; toť den, který dovrší všecko.

Čtvrtého v měsíci dne si přiveď do domu ženu,
800 prozkoumav ptáky, co k tomuto kroku přinesou štěstí.

Pátým se vyhýbej dnům, jsou ošemetné a strastné;
pátého Erínye prý pomohly Přísaze na svět,
když ji povila Eris co pohromu na křivé svědky.

Seďmého po úplňku dej svatá Démétrý zrna
805 na pěkně zdusaný mlat — a dobře na to dej pozor —
vysypat, dřevorubec ať drva na stavbu jizby
kácí, i lodní kmeny, jež budou na koráb dobré;
čtvrtého dne ať začne z nich štíhlá plavidla stavět.

Devátý po úplňku je pro lidi šťastný až večer,
810 devátého je časné zrána nic nepotká zlého;
pro sázení je dobrý ten den i pro narození
hocha i dívky a není to den tak venkoncem špatný.

Málokdo ví, jak šťastná je v měsíci devítka třetí,
má-li se načít sud nebo vložít na šiji jařmo
815 koním rychlonohým či polooslům a volům,
má-li se koráb o mnoha veslech na třpytné moře
spustit; málokteří v té věci povědí pravdu.

Čtvrtého otevři sud; ten den je nad jiné svatý
za úplňku; leč dvacátému jen málokdo věří,
820 když se začíná ráno, a ještě horší je večer.

Tyto dny jsou k velkému užitku pro pozemšťany,
ostatní mezi nimi jsou neškodné, aniž co nesou.
Každý si chválí jiný a ví to málokdo jistě.

Někdy je den jako otčím a někdy je hotový otec.

825 Blahoslaven a šťasten je ten, kdo všechny ty rady
zná a jimi se řídí, má před bohy svědomí čisté,
hádá podle ptáků a umí se přestupkům vyhnout.

ZROZENĪ BOHŮ

Od Múz helikónských ať naše započne píseň!
Na hoře velké a svaté jsou ony, na Helikónu,
útlýma nohama tančí kol pramene violkového,
okolo oltáře všemohoucího Kronova syna.

- 5 Také v Permésu hladkou svou pleť si umyješ ony,
anebo v studánce Pégasově či v Holmeiu svatém,
na samém vrchole Helikónu se pustily v reje
ladné, něhyplné a nohy jim neumdlévaly.
Potom se zvedly a neprůhlednou se oděvše mlhou
- 10 kráčely skrze noc a pěly překrásnou píseň,
slavíce bouřného Dia a velebnou argejskou Héru,
obutou v opánky zlaté, i Athénu jiskrozrakou,
rozenku Dia, vladaře bouří, i Apollóna,
zvaného Foibos, a mistryni šípů Artemidu,
- 15 zemětrasa a nosiče pevniny Poseidáóna,
ctihodnou Themis a láškovně hledící Afroditu,
Diónu krasavici i v zlaté čelence Hébu,
Létónu, Íjapeta a Krona ošemetného,
Hélia velikého i Selénu skvoucí a Zoru,
- 20 černou noc i velkého Ókeana a Zemí —
vůbec posvátné plémě všech bohů, živoucích věčně.

Od nich Hésiodos se krásně naučil zpívat,
pod svatým Helikónem když jednu jehňata pásł;
tenkrátě takové slovo mi bohyně nejdříve řekly,
25 olympské Múzy, rozenky Dia, vladaře bouří:

„Pastýři z pustin, vy hanebníci a nic nežli břicha!
Umíme vyprávět nemálo lží, jež se rovnají pravdě;
umíme také, jestliže chceme, povědět pravdu.“

Dcery velkého Dia tak pravily, mistryně slova;
30 nato mi podaly žezlo, jež stálo za podívanou:
z bujného vavřínu utrhly větev — a vdechly mi božský
zpěvu dar, abych zpíval, co bude, i to, co se stalo;
blažených rod, kteří žijí věčně, mi velely slavit,
ale je samy opěvat vždycky, i napřed, i potom.
35 Ale k čemu mi tohle, to o dubu anebo skále?

Vzhůru tedy, a začněme od Múz, jež Diovi otci
pějí a mohutnou mysl mu uvnitř Olympu baví,
spojující, co jest, co bude, co bývalo dříve
v jedinou píseň; a neúnavně jim ze rtů se line
40 sladký hlahol, až příbytek otce Dia se směje,
hromovládčův, když bohyň se zpěv, jak lilie čistý,
rozlehne kol; tu zvučí i sněžného Olympu vrchol,
obydlí nesmrtelných. A ony nebeským hlasem
bohů ctihodný rod svou písní velebí napřed:
45 které že zpočátku zrodila Země i široké Nebe,
kteří bozi z těch rodičů vzešli, dárcové dobra;
na druhém místě bohů i lidí praotce Dia
na počátku i na konci písně bohyně slaví,
jak je nejlepší z bohů a má z nich největší sílu.
50 Potom opěvují i plémě Gigantů silných,
po nich i lidí, a Diovu mysl v Olympu baví
olympské Múzy, rozenky Dia, vladaře bouří.

Mnémosyné je zrodila otci, Kronovu synu,
v Píerii, kde na vrších vládla, na Eleuthéru —
55 úlevu ve starostech a v strastech zapomenutí.
Neboť on moudrý Zeus s ní obcoval po devět nocí,
daleko od nesmrtelných k ní vcházeje na svaté lože;
ale když uplynul rok a dokola oběhly doby,
měsíce ubývaly a dnů se dovršil počet,
60 devatero mu povila dcer — ty jedna jak druhá
věnují zpěvu své srdce, jich mysl je starostí prosta —
blizoučko samého temene Olympu zasněženého.
Tam jsou ta jejich rejžiště pěkná a příbytky krásné;
s nimi tam v radovánkách i Touha a Charitky bydlí;
65 pomilování hodný hlas ony roníce z hrdla
slaví vesmírné řády a velebí šlechetné zvyky
nesmrtelných, a z úst se jim hlahol líbezný line.

K Olympu tehdy se braly, tím sladkým se pyšnic
hlasem,
s nebeskou písní, a černá země jim přizvukovala,
70 když tak pěly, a rozkošný dupot jim od nohou stoupal,
jak se vracely ke svému otci; on na nebi vládne,
samojediný třímaje hromy i plamenné blesky,
nad otcem Kronem zvítěziv mocně; pak výborně
všecko
bohům uspořádal a rovně rozdělil pocty.

75 Takto zpívaly Múzy, jež bydlí v olympských sídlech,
devět dcer, jež z velikého se zrodilo Dia,
Euterpé, Melpomené a Thaleia, Erató, Kleió,
Terpsichoré a Úranié a Polyhymnia,
devátá Kalliopé — ta ze všech je nejváženější;

80 ona totiž i ctihodné krále doprovází.
Jestliže dcery velkého Dia někoho poctí
z králů živých Diem a při zrození naň shlédnou,
tomu kapkami medosladkými orosí jazyk,
tomu se z úst pak linou lahodná slova; i vzhlíží
85 k němu veškerý lid, jak nalézá právo a ortel
vynáší spravedlivý; on hovoří, aniž se zmýlí,
ba i veliký svár on dovede urovnat rychle.
Neboť rozumu dar mají soudcové proto, že lidem
na trhu zkracovaným zas pomohou k spravedlnosti,
90 lehko, jen domlouváním a slovy přívětivými.
Takovému se koří jak bohu, když do schůze kráčí,
v úctě a lásce druzí; on vyniká ve shromáždění;
to je ten svatý dar, jež mají pro lidi Múzy.
Neboť od Múz a od Apollóna, jistého střelce,
95 vzešli na zemi pěvci a na loutnu hrající muži;
králové zase z Dia. Je blažen, koho si Múzy
zamilují; pak z úst mu sladká pramení slova.
Neboť má-li kdo žal a čerstvě zjitřenou duši,
že mu až hořem usychá srdce, a najednou pěvec,
100 služebník Múz, začne o slavných lidech a o starých
časích
zpívat hymnus, i o Olympanech, blažených bozích,
rázem zapomene ten smutný a veškerou žalost
pusť z myslí; tak rychle ho promění dary těch bohůň.

Zdravím vás, Diovy děti, a o píseň rozkošnou prosím!
105 Slavte velebné plémě vždy živoucích, nesmrtelných,
kteří se z hvězdného Nebe a ze Země narodili,
rozence mráкотné Noci i chovance slaného moře;
povězte, odkud se poprvé vzali bozi a země,

odkud řeky a nezměrné moře, vlnami vzduté,
110 bleskotající hvězdy a nad nimi široké nebe,
kteří bohové z těch se zrodili, dárcové dobra,
kteřak si rozdali pocty a podělili se o svět
a jak Olymp o mnoha roklích si zabrali prvně.
To mi zvěstujte, Múzy, jež bydlíte v olympských
domech,
115 od počátku a mluvte, co z toho se nejdříve stalo.

Nejdříve ze všeho tedy byl Chaos, ale pak Země,
širokoprsá, to na věky bezpečné pro všechny sídlo,
pro nesmrtelné, jež temeno sněžného Olympu hostí;
v útrobách země širokých drah pak mráкотný Tartar
120 a pak Eros, jenž z věčných bohů je nejspanilejší,
údy oproštuje a veškerých bohů i lidí
mysl v prsou si podmaňuje i rozšafný rozum.
Z Chaosu černá Noc a Erebus počátek vzali;
z Noci se zase narodil Aithér a Den, které v lásce
125 z objetí Erebu počala matka a přivedla na svět.
Země zrodila napřed jí samé podobné nebe,
Úrana plného hvězd, kol dokola aby ji halil,
aby blaženým bohům byl na věky bezpečným sídlem;
mocné pak zrodila hory, ty rozkošné příbytky bohůň,
130 příbytky nymf, které v roklinatých si libují horách.
Zrodila ona i netknuté moře, vlnami vzduté,
Pontos, bez rozkoše a lásky; leč potom se vzdala
Úranovi a z toho se narodil Ókeanos,
zvířený do dna, i Koios a Kreios a Hyperión,
135 Íjapetos a Theia a Rheia a Mnémosyné,
Foibé v čelence zlaté i Themis a líbezná Téthys.
Po nich přišel ten nejmladší na svět, úskočný Kronos,
nejstrašlivější z dětí; měl otce bujného nerad.

Kyklópy zrodila potom; ti měli troufalé srdce,
140 Steropés jako Brontés i silácké povahy Argés,
kteří zrobili blesk a hrom dali Díovi otci;
oni v ostatních věcech sic bohům podobni byli,
jenomže uprostřed čela jim sedělo jediné oko.
Jménem Kyklóповé se zvali proto, že měli
145 jediné okrouhlé oko, jež sedělo uprostřed čela;
sílu svalstva i um oni vkládali do svého díla.

Ale i jiní ze Země přišli a z Úrana na svět,
obrovští synové tři a zpupní — je strach o nich mluvit:
Kottos a Briareós a Gygés, svéhlavé děti.

150 Od ramenou jim paží sto se napřahovalo —
sáhnout na ně byl strach — a nad údy rozložitými
každému padesát hlav, ne méně, vyrostlo z plecí;
neměla soka ta mohutná síla v mohutném těle.
Ze všech synů, co ze Země přišli a z Úrana na svět,
155 byli nejstrašlivější a protivní vlastnímu otci
od počátku; on každého hned, jak se narodil na svět,
jednoho po druhém v útrobach Země Úranos ukryl,
nepouštěl na světlo ven a ze skutku zlého měl radost.
Ona však, Země obrovitá, ta sténala v hloubi,
160 přetížena, až na zlý a úskočný prostředek přišla.
Stvořila bez meškání věc novou, šedivou ocel,
zrobila veliký srp, a sklíčena v miléném srdci,
mluvila k miléným synům a nabádajíc je řekla:

„Synové moji z hříšného otce, kdybyste chtěli
165 uposlechnout, pak za hanu zlou se na vašem otci
můžeme pomstít; on hanebné skutky si usmyslil první.“

Domluvila. Jich všech se zmocnila bázeň, a nikdo
neřikal nic — až veliký Kronos, ten lstivý, se vzmuživ,
ujal se zase slova a hovořil k vážené matce:

170 „Matko, já bych ti mohl to dílo slíbit i provést;
na otce našeho zlopověstného přec neberu ohled;
vždyť to byl on, kdo hanebné skutky si usmyslil první.“

Pravil, a obryně Země se v srdci zaradovala;
do skryté léčky ho posadila a čepel mu dala
175 do ruky ostrozubou a úklad mu zjevila celý.
Veliký Úranos přišel, s ním noc, a kol dokola Zemi
touže po milování on objal a všady se prostřel;
ze zálohy pak jeho syn se nazvedl rukou,
levou, zatímco pravou se obrovské čepeli chopil,
180 dlouhé, ostrozubé, a svému milému otci
s chvatem usekl úd a hodil jej vzad, aby letěl
za jeho týl; ale nevyletěl mu naprázdno z ruky:
neboť co krůpějí krve se z něho strášlo, ty všechny
přijala Země, a sotva se naplnil koloběh roků,
185 zrodila mocné Erínye i Giganty obry,
v zářící zbroji a s dlouhými oštěpy v rukou, a nymfy,
ty, kterým „Jasanové“ se říká po širé zemi.
Ale to přirození, jak jednou je ocelí uřál
Kronos a do moře rozvlněného jim z pevniny mrštil,
190 neslo se hladinou dlouho a z nesmrtelné té tkáně
bílá se ronila pěna — a z ní se počala panna.
Ke Kythérám, jež milují bozi, se dostala nejdřív,
na Kypros, čnicí z vln, pak doplula z Kythér, a na břeh
bohyň krásná a velebná vyšla; jí pučela tráva,
195 kamkoli šlápla, zpod útlých nohou; jí Afroditou,

- bohyní zrozenou z pěny a v čelence Kythéřankou
jmenují bozi i lidé, že v mořské se počala pěně;
Kythéřankou, že ke Kythérám se dostala nejdřív,
ale i rozenkou Kypru, že z vln se na Kypru zvedla;
200 mimoto milomoudrou, že na svět se zrodila z moudří.
K ní se přidružil Eros a šla s ní spanilá Touha,
jakmile přišla na svět a brala se do sboru bohů;
takovou čest má od počátku a takový úděl
byl jí dán mezi lidmi i bohy nesmrtelnými:
205 panenské láskování i usmívání a šalba,
sladké potěšení i láska a roztomilosti.

- Oněm pak jméno Titánové dal otec, svým synům,
které byl zplodil sám, a je veliký Úranos káral:
řikal o nich, že z bezbožnosti se napřáhli k činu
210 velkému příliš, a za ten že jednou odplata přijde.

- Z Noci se zrodil ošklivý Osud i Morana černá,
ona povila Smrt i Spánek a Snů celé plémě,
bohyně temná Noc, jež rodila, aniž s kým spala;
Pomluvu potom i žalostné Hoře a Hesperidky,
215 které o jablka se starají, krásná a zlatá,
za slavným Ókeanem, i o stromy, nesoucí plody;
potom i Moiry a Kéry, jež trestají bez slitování:
Klóthó, Lachesis, Atropos, přadleny tři, které lidem
dávají do vínku zlo i dobro při narození,
220 bohyně, které stíhají hříchy i lidí, i bohů,
a svůj ukrutný hněv ony neodkládají nikdy,
dokud odplaty zlé se nedočká ten, který zhřešil.
Zrodila černá Noc i Nemesidu, tu metlu
smrtných lidí, a povila po ní i Šalbu a Lásku,

- 225 Starobu žaluplnou a Eridu tvrdého srdce.
Avšak protivná Eris zas povila Trud, plný hoře,
Zapomenutí i Hlad i Žaly, tonoucí v slzách,
Vřavy i Vraždy i Bitvy a Řeže, kosící muže,
Spory i lživé Řeči a Hádání na obě strany,
230 Nezákonnost i Zkázau, jež jedna provází druhou,
nakonec Přisahu, největší metlu pozemských lidí,
kdykoli někdo by o vlastní újmě přísahal křivě.

- Nérea pravdivého, co nezná lži, zplodil Pontos,
svoje nejstarší dítě; leč lidé mu říkají stařec,
235 neboť je neomylný a vlídný a práv ani řádů
nezapomíná — jen vlídné a poctivé úmysly chová;
potom i Thaumanta velikého a Forkya reka
v objetí se Zemí zplodil, i v tváři spanilou Kétó
a s ní Eurybii; ta z oceli srdce má v hrudi.

- 240 Z Nérea děti bohyně se zrodily, žádoucí všechněm,
v moři nezoraném, a z Dóridy vlnitých vlasů,
dcery Ókeana, jenž v sebe uzavřen proudí:
Sáo, Amfitrité a před nimi Eukranté, Plóto,
po nich Eudóré, Galéné, Glauké a běhutá Speió,
245 Halié roztomilá a Kýmothoé i Thetis,
Erató, Pásitheé a Euniké s lokty jak z růží,
Agaué, Eulimené a Melité okouzlující,
Ferúsa, Dynamené a po nich Dótó i Prótó,
Nésaié, Aktaié, Prótomeideia, Panopé, Dóris,
250 spanilá Galateia a s lokty jakoby z růží
blížanky Hipponoé a milostná Hippothoé,
Kýmodoké, jež vání bujarých vichřic i vlny
na moři plném mračen a mlh spolu s Kýmatolégou

- chlácholí lehko, i s ladně chodící Amfitritou,
 255 pod věncem Halimédé i Éijoné a Kýmó,
 věčně se smějící Glaukonomé i Pontoporeia,
 Leiagoré i Euagoré i Laomedeia,
 Púlynoé i Autoñoé i Lýsianassa,
 Euarné bez vady v obličejí a spanile rostlá,
 260 Psamathé postavy vděkuplné a Menippé jasná,
 Eupompé dobrotivá a Themistó, Pronoé, Nésó,
 konečně Neomylná, jež po božském otci má rozum.
 To jsou ty děti, jež výborný Néreus přivedl na svět,
 panen padesáte, a dovedou výborné věci.
- 265 Dceru hluboké řeky si domů odvedl Thaumás,
 Élektu Ókeanovnu; ta hbitou mu zrodila Íris,
 potom Harpyje vlnitých vlasů, jež na rychlých křídlech
 létají ve spolku s ptáky a o závod s vanutím větru,
 Aelló s Ókypetou; neb rychle jak čas ony letí.
- 270 Forkýs a Kétó pak zplodili Graie, spanilé v tváři,
 šedivé od narození, a jméno Šedé jim dali
 bohové nesmrtelní i po zemi chodící lidé:
 Pemfrédó v krásné říze a Enýó ve žlutém peplu
 a tré Gorgon, jež za Ókeanem slovutným bydlí,
 275 na prahu noci, kde Hesperidky si zpívají zvučně —
 Sthennó, Euryalé i Medúza, ubitá krutě:
 ona smrtelná byla — a nesmrtelné ty druhé,
 navěky mladé; leč jedině k ní si Havranovlasý
 na měkkou louku přilehl bůh a na jarní kvítí.
- 280 Jakmile tedy od šije hlavu jí Perseus uťal,
 vyskočil Pégasos oř a veliký Chrýsáór na svět.

- Po zřídlech Ókeanových, kde vznikl, se jmenoval prvý;
 druhý ze zlata meč zas třímal v milených rukou.
 Prvý se vznesl, a opustiv zemi, rodičku ovcí,
 285 šel mezi nesmrtelné; i bydlí v Diových domech,
 Diovi obmyslnému tam vozí hromy a blesky.

- Chrýsáór Géryonéa pak zplodil o trojí hlavě
 s Kallirhoou, jež Ókeana je slavného dcera;
 tomu pak arci odění svlékl Héraklés silák
 290 u matonohých krav prostřed moře, na Erytheji,
 onoho dne, kdy odehnal krávy širokočelé
 v posvátný Tiryns a překročil brody Ókeanovy,
 usmrtiv Ortha i pastýře skotu Eurytióna
 v pochmurné ohradě za slavným tokem Ókeanovým.
- 295 Jinou v hluboké sluji pak zrodila obludu hroznou,
 která na lidi smrtelné nebyla podobna v ničem,
 ani na věčné bohy, ta urputná Echidna božská,
 zpolovic panna jiskrnozraká a spanilá v tváři,
 zpolovic zase obrovský had, jak dlouhý, tak děsný,
 300 pestrý, masožravý, v té skryši pod svatou zemí.
 Tam je i její sluj, tam dole pod dutou skálou,
 daleko od bohů nesmrtelných i smrtelných lidí;
 tam totiž skvostný dům jí k bydlení určili bozi.
 U Arimů je schována pod zem Echidna strašná,
 305 panna nesmrtelná a mladá po všecka léta.

Milostně s ní, jak vypravují, se Tyfáón spojil,
 s okatou pannou, násilník hrozný a neznalý práva;
 počala tedy a přivedla na svět divoké děti.
 Nejdříve Ortha, psa; toho počala z Géryonéa;

- 310 potom to neúprosné, jež jména je nehodno, zvíře,
žravého Kerbera, Hádova psa, jenž kovově štěká,
padesáte má hlav, je nestydatý a silný;
za třetí zrodila lernajskou Hydru, snující zkázu,
kterou pěstila Héré, když k siláku Hérakleovi
315 chovala bezedný hněv, ta bohyně s bílými lokty;
kovem nelítostným ji Diův syn ale skolil,
po boku maje Íjoláa, jenž miloval bitvy,
po vůli kořistné Athény Héraklés Amfitryónův.

Echidna přivedla na svět i Chimairu, velkou

- a strašnou,
320 křepkou a rychlonohou, jež chrlila nezmarný oheň.
Tři měla ona hlavy: jak jarého lva byla jedna,
druhá jak kozí, třetí jak hadí — z mocného draka;
strašlivou sílu žhoucího ohně vydechovala —
odpředu lev a odzadu had a uprostřed koza.
325 Pak ji Pégasos zabil a šlechetný Bellerofontés.

Echidna porodila i Sfingu, ke zkáze Thébám,
po ní i lva, toho nemejského, když pojal ji Orthos;
vznešená Diova choť si ho vypěstovala, Héré,
Nemejské vrchy mu přifknuvši za byt, ke zkáze lidem.

- 330 Tam on bydlil a sužoval celá plemena lidská,
Trétos a Apesás, nemejské kopce, pod mocí maje,
dokud ho neudolal svou silou Héraklés silák.
S Forkyem Kétó když naposledy se spojila v lásce,
povila hrozného hada, jenž v šerých hlubinách země
335 v mohutné závitě stočen je na stráž u zlatých jablek.
To je to plémě, jež Kétó a Forkýs přivedli na svět.

- Téthys Ókeanovi pak povila vírnaté řeky;
byl to Alfeios, Nil a líbezně proudící Dunaj,
hlubokovírný Pád a klikatý Maiandros, Strýmón,
340 stříbřitě zpěněný Achelóos i Fásis a Rhésos,
Rhodios, Nessos, Heptaporos i s Haliakmónem,
proudy Grénikovy i Aisépovy a Hermos,
Péneios, Simocis božský i Kaíkos, tekoucí krásně,
mohutný Sangarios i Parthenios a Ládón,
345 Ardéskos, Euénos trojský a Skamandros, podobný
bohům.

- Božské dcery mu zrodila také; ty po širé zemi
hochy pěstují v muže a vládce Apollón s nimi,
s nimi i řeky; tu úlohu studánky od Dia mají:
Admété stejně jak Peithó a Ijanthé, Élektré třpytná,
350 bohyním podobná Úraniá a Dóris a Prymnó,
Klymené, Kallirhoé i růžová Rhodeia, Hippó,
Klytié, Peisithoé i moudrá Idyia, Zeuxó,
Pléxauré, Galaxauré i Dióné, líbezná v líci,
ztepilá Polydóré a Mélobosis a Thoé,
355 Kerkéis spanile rostlá a Plútó s očima krávy,
Perséis, Ijaneira a Akasté, ryšavá Xanthé,
Petraie roztomilá a Menesthó, rozšafná Métis,
Európe Eurynomé a Telestó ve žlutém peplu,
Asié s Chrýséidou a Kalypsó okouzlující,
360 bystrá Ókyrhoé a Amfíró, Eudóré, Tyché —
nakonec Styx, jež ze všech vod je nejvznešenější.
Ty se z Ókeana a z Téthye zrodily na svět,
jako nejstarší dcery. Je ještě přemnoho jiných:
tisíce tři jsou Ókeanoven na ladných nohou;
365 všady rozptýleny i zemi i hlubinu mořskou

hlídají jednoduše, ty bohyň výborné děti.
Rovněž tolik je řek, těch ostatních, proudících šumně,
Ókeanových synů, jež zrodila velebná Téthys;
jména jich všech je smrtelníkovi uvádět těžko;
370 avšak znají je pokaždé ti, co okolo bydlí.

Hélia velikého i Selénu skvoucí a Zoru,
která svítí všechněm, i pozemšťanům, i bohům,
nesmrtelným, co na širém nebi obydlí mají,
zrodila Theia, když v lásce se spojila s Hyperfonem.

375 Kreiovi Eurybié pak zrodila, objata v lásce,
Astraia velikého a Pallanta, bohyně jasná,
jakož i Persa, jenž moudrostí předčil veškeré lidi.
Zora Astraiovi pak zrodila siláky větry,
Zefyra třpytivého a Boreu, bystrého běžce,
380 po nich i Nota, když v lásce si bohyně ulehla s bohem.
Hvězdu Světlohoše pak povila rodička jitra,
po něm i ostatní planoucí hvězdy, jež nebesa věnčí.

V paláci Pallantovi pak Styx, dcera Ókeanova,
zrodila Žádost cti a Niku chodidel ladných;
385 přivedla na svět i Moc a Sílu, slovné děti:
daleko od Dia nemají domov, a neznají sídla,
neznají cesty, kudy by bůh je nevodil s sebou,
nýbrž po boku Hřímately se zdržují vždycky.
Tak si to nezmarhá Styx totiž smyslila, Ókeanovna,
390 onoho dne, kdy olympský Blýskatel na velký Olymp
bohy nesmrtelné si povolal všechny a pravil,
že kdo z bohů by po jeho boku se s Titány utkal,
žádnému nevezme důstojenství a podrží každý

tutéž čest mezi nesmrtelnými, kterou měl dříve;
395 kdo však žádné cti ani hodnosti za Krona neměl,
tomu že udělí čest a hodnost, jak se to sluší.
Nesmrtelná Styx, ta na Olymp vkročila první
s oběma svými syny dle návodu milého otce.
Poctil ji tedy Zeus a přiřknul jí nezměrné dary:
400 velikou přísahu konat že mají bohové při ní,
synové její že po všechny dny mají u něho bydlet.
Navlas tak i ostatním všem, co slíbil, to splnil,
naskrze všechno; on sám však vládne a kraluje mocně.

Do žádoucího Koiova lože pak ulehla Foibé;
405 počavši potom v objetí lásky, bohyně z boha,
zrodila Létó fialorouchou, pokaždé vlídnou,
k lidem přívětivou a laskavou na nesmrtelné,
laskavou od počátku a milou jak z Olympu nikdo.
Slavného jména též povila Asterii; tu kdysi
410 v prostorný dům co milenou choť si přivedl Persés.

Počavši ona pak zrodila Hekatu, kterou syn Kronův
Zeus nad jiné poctil: jí skvostné poskytl dary,
v úděl jí přiřknul zemi i marně brázděné moře;
jí se dostalo cti i dole pod hvězdným nebem,
415 u bohů nesmrtelných je také vážena obzvlášť.
Neboť až podnes, kdykoli někdo z pozemských lidí
pěkně oběti koná a řádně je usmířit hodlá,
Hekatu zývá — a potom i veliké vážnosti dojde
docela lehko, když bohyně vlídně mu vyslechne prosby;
420 také mu bohatství sešle, neb taková moc je jí dána.
Na všechněch darech, co jich jen dostali synové Země,
zplozenci Úranovi, má ona účast a podíl.

Kronovec násilně na nic jí nesáhl, ničeho nevzal
ze všeho toho, co dostala s Titány, staršími bohy,
425 nýbrž všecko má tak, jak původně dopadla dělba:
na zemi, na moři, na nebesích svůj úděl a poctu.
Nemá jí proto snad méně, že byla jediné dítě,
naopak, o mnoho více, neb Kronův syn si jí hledí.
Komu chce, tomu napomáhá a mocně ho chrání;
430 při přelíčení zasedá po boku velebných soudců,
ve sněmu vyniká ten mezi lidmi, kterému přeje.
Ba i když do války hubitelky se mužové strojí,
tehdy pomůže bohyně každému, jemuž si přeje
vítězství udělit milostivě a propůjčit slávu;
435 šlechtně také, kdykoli v hrách spolu zápasí muži,
tehdy i k těm se bohyně sklání a nese jim pomoc;
či pak zvířezí síla a sval, ten nádhernou cenu
snadno si odnese šťasten a rodičům přinese slávu.
Šlechtně také pomáhá jezdcům, když některým přeje.
440 Také těm, kdo pracují na vodě, zlověstně vzduté,
ačli se k Hekatě modlí a hřmotnému Zemětřasovi,
lehounko bohatý lov ta bohyně opatří slavná —
lehko už shlédnutou kořist i odejme, když se jí zachce.
Šlechtně v stáji společně s Hermem i dobytek množí;
445 stáda skotu i koz, co široko daleko skáčou,
stejně i stáda vlnatých ovcí, když se jí zachce,
velkými učiní z malých — a z velikých učiní malá.
Tak tedy ona, ač je své matky jediné dítě,
uprostřed všechněch nesmrtelných je počtěna dary.
450 Jinochů živitelkou jí učinil rozenec Kronův,
těch, kteří po ní spatřili světlo vševidné Zory,
odevždy živitelkou, a takové dostala pocty.

Rheia si ulehla s Kronem a zrodila slovatné děti:
Histiu, Démétu, Hériu, jež zlaté opánky nosí,
455 hřmotného Zemětřasa i velkého siláka Háda,
o srdci nelítostném a bytem v podzemním domě,
potom chytrého Dia — toť otec bohů i lidí,
pod jehož hromobitím se třese i široká země.
Veliký Kronos je polykal všechny, jak některý z lůna
460 posvátného se na kolena své matce dostal;
o to mu šlo, aby z obdivuhodných zplozenců nebes
nedostal královskou čest mezi nesmrtelnými jiný.
Od hvězdnatého Úrana totiž a od Země věděl,
jaký ho čeká osud: že syn ho porobí vlastní,
465 třeba je veliký silák, dle úradku velkého Dia.
Proto byl na čňhané, ne slep, a hlídaje pilně
polykal svoje děti — a nezměrný žal měla Rheia.
Ale když otce bohů a lidí už porodit měla,
Dia, tenkrátě snažně své rodiče prosila milé,
470 Úrana hvězdnatého i Zemi, své rodiče vlastní,
aby jí pomohli naléztí lest, jak udržet v skrytu
zrození milého syna a Lítice otcovy pomstít,
pomstít i děti, jež spolkl ten lstivec, veliký Kronos.
Milenou dceru slyšeli oni a dali si říci:
475 řekli jí pěkně to, co je souzeno, aby se sběhlo
okolo Krona krále a jeho chrabrého syna.
Do Lyktu, žírného krétského kraje, ji poslali potom,
tenkrátě totiž, kdy porodit měla to nejmladší dítě,
velkého Dia; jej od ní pak přijala olbřímí Země
480 na širé Krétě, že bude ho živit a bude ho pěstít.
Tam ho nesla skrz kvapící noc a černou a přišla
do Lyktu nejdřív; i vzala jej do náruči a skryla
do sluje nedostupné a do hloubi posvátné země,

v Aigajské hoře, zakryté hustě a porostlé lesy.
485 Jemu však do plének dala a podala veliký kámen,
vládcovi Úranovci, jenž dříve kraloval bohům.
On jej do rukou vzal a do svého břicha ho složil,
bláhovec, aniž si pomyslíl v srdci, že za jeho zády
nikoli kámen, leč syn mu zůstal, nepřemožený,
490 bezstarostný, jenž brzy ho silou i rukama zdolá,
vezme mu důstojenství a sám bude panovat bohům.

Potom už ovšem vládcova síla i spanilé údy
bujely rychle, a pak, když oběh roků se skončil,
zaskočen obmyslem Země a její důmyslností
495 vyvrhnul ven své děti ten lstivec, veliký Kronos,
podlehnuv ošemetnosti a síle vlastního syna.
Ze všeho nejdříve zvrátil ten kámen, jež naposled
spolkl;

ten pak na zemi širé a plné cest Zeus vztyčil
v úvalu pod Parnéssem a v blahoslavené Pýthó,
500 aby byl znamením provždy a pro lidi smrtelné divem.
Z okovů smrtonosných pak vyvázal otcovy bratry,
Úranovce, jež otec byl spoutal z poštilosti;
ti se mu za dobrodiní pak odvděčit nezapomněli:
darovali mu hrom i hromoklín bleskotající,
505 dali mu blesk; ty dřív měla schovány olbřímí Země;
na ty spoléhaje teď kraluje lidem i bohům.

Íjapetos pak Ókeanovnu chodidel ladných,
Klymenu pannu si vzal a chodil s ní na jedno lože.
Atlanta chrabrého srdce mu za syna povila ona,
510 hrdopyšného Menoitia a obmyslníka,
chytrého Prométhea a zpozdilce Epiméthea,

který se pro lidi, živene chlebem, stal neštěstím rychle:
první do domu přijal tu ženu, stvořenou Diem,
pannu. A zpupného Menoitia pak vševidný Zeus
515 poslal do Erebu a ranil ho koufícím bleskem
za jeho troufanlivost a příliš velikou drzost.
Atlás, ten z tvrdé nutnosti nese oblohu širou
na konci světa, blíž zvučně pějících Hesperidek,
stojáčky, na rukou neúnavných a na vlastní hlavě;
520 neboť takový úděl mu Zeus v své moudrosti přiřkl.
Chytráka Prométhea však do tuhých okovů sevřel,
bolestných pout, a sloupkem ho uprostřed proklál
a poslal
na něho orla širokých křídel; ten sžíral mu játra —
nesmrtelná, jež dorůstala vždy o tolik přes noc,
525 kolik z nich ujedl přes den ten orel širokokřídlý.
Toho pak zase silák, syn Alkmény chodící ladně,
Héraklés zabil a osvobodil tak od strašné strasti
Íjapetova syna a utrpení ho zbavil —
nikoli bez vůle Dia, jenž na vrchu Olympu vládne:
530 to aby Héraklés, rodilý z Théb, měl věhlasu více
po zemi mnohoživné, a ještě více než dříve.
K tomu přihlížeje on poctil milého syna;
ačkoli rozlícen, odložil hněv, jež k onomu choval,
za to, že s přesilným Kronovým synem se v důvtipu
měřil.

535 Tenkrátě totiž, když vyjednávali smrtelní lidé
v Mékóně s bohy, on všetečně rozděliv velkého vola,
předložil kusy tak, aby ošálil Diovu mysl:
na jednu stranu dal maso a droby, kypící tukem,
v kůži zabalené, a bachorem volským to přikryl;
540 na druhou — mistr v šalbě — dal bílé hovězí kosti,

pěkně je srovnal a lesklým lojem je obalil zevně.
Tenkrátě tedy naň promluvil otec bohů i lidí:

„Íjapetovče, ty nejproslulejší ze všechněch vládců,
kterak zaujatě, můj milý, jsi rozdělil díly!“

545 To mu jízlivě řekl v své nezmarné moudrosti Zeus.
Na to mu Prométheus, ten ošemetník, zas řekl,
trochu se usmáv a pamětliv toho, že v šalbě je mistrem:

„Slovutný Die, ty největší z bohů na věky živých,
vyber si podíl, k němuž tě srdce nejvíce táhne!“

550 Řekl to lstivě, a ve své nezmarné moudrosti Zeus
prohlédl lest a poznal ji dobře; leč v duchu už chystal
na lidi smrtelné zlo — a to se mělo i splnit.

Oběma rukama tedy se napřáhl po bílém tuku,
v srdci však pocítil hněv a žluč mu zalila duši,

555 jakmile uviděl lest, ty bílé hovězí kosti.
Od té doby spalují po světě plemena lidská
pro nesmrtelné na vonných oltářích bělostné kosti.

Jemu pak, popuzen silně, děl Zeus, sběratel mračen:

„Synu Íjapetův, ty chytráku, nad něhož není,
560 neodložil jsi ještě, můj milý, své umění šalby!“

Tak se rozhněván ozval v své nezmarné moudrosti
Zeus.

Od té doby té lsti jsa ovšem pamětliv stále,
nechtěl plemeni jasanovému, jež na zemi bydlí,
smrtelným lidem, poskytnout oheň, nezmarnou sílu.

565 Avšak Íjapetovec jej obelstil, šlechtná duše,
odciziv tajně ten nezmarný oheň dalekozářný
v duté lodyze třtiny, a ranil v nehlubší duši
Dia hřímatele; on v milém se rozltil srdci,
jakmile u lidí uzřel ten oheň dalekozářný.

570 Bez meškání pak zlo za ten oheň na lidi zchystal.
Z hlíny uhnětl totiž dle úradku Kronova syna
slovutný umělec Héfaiistos podobu ctihodné panny;
opásala a ozdobila ji stříbřitým rouchem

Athéné, bohyně sivoooká, a z temene pestrý
575 vlastnoručně jí spustila závoj, na odív oku;
věnce vděkoplné a čerstvé, z lučního kvítí,
dokola kolem jí na hlavu dala Athéné Pallas;
dokola kolem jí na skráně dala i ze zlata vínek,
který sám slovutný mistr, ten o dvou pravicích, zrobil,

580 ručně ho vytepav sám, aby vyhověl Díovi otci.
Pro ozdobu tam vykoval mnoho, na odív oku:
šelmy, jakých i souš i moře nemálo živí,
takových mnoho tam dal, a velikou svítily krásou,
obdivuhodné a podobné živým, jež mají dar hlasu.

585 Když to spanilé zlo měl hotovo namísto dobra,
vedl ji tam, kde meškali druzí, i bozi, i lidé,
na skvosty pyšnou, ty od sivoooké olbřímí dcery.
Bohy nesmrtelné a smrtelné lidi jal úžas
nad tou náhlou léčkou, s níž rady si nebudou vědět.

590 Od ní pochází totiž to samičí pohlaví, ženy,
od ní je ženské pokolení, to škodlivé plémě.
Se smrtelnými muži co pohroma zlá ony bydlí;
chudobu krutou, tu nenesou s nimi, blahobyť ano.
Jako je tomu u včel, jež v úlech nahoře krytých

595 živí a krmí trubce, ty druhy pro darebnosti;
ony se za dne a po celý den, než zapadne slunce,
přičiňují a s bílým voskem se do úlu nosí,
kdežto oni si sedí v těch špalcích nahoře krytých,
vlastní břicho si naplňují z lopoty jiných:
600 nejinak nebeský hřimatel Zeus i smrtelným mužům
na jejich zkázu dal ženy, ty družky pro darebnosti;
ale i další zlo jim poskytl namísto dobra.
Kdokoli totiž se vyhýbá sňatku a útrapám od žen,
nechtě se ženit, ten strašlivého se dožije stáří;
605 třeba měl majetku dost, jemu chybí v starobě péče,
a když zemře, pak příbuzenstvo si rozdělí jmění.
Na koho zase padne ten los, že uzavře sňatek,
jestliže dostane srdci milou a pečlivou ženu,
v životě bez přestání ho potkává neštěstí tolik,
610 kolik štěstí; a komu se vydaří nezdárné děti,
žije tak, že v prsou si živí trvalou bolest,
bolest v duchu i v srdci, a od zla pomoci není.

Tak je nemožno přelstít a oklamat Diovu mysl;
vždyť ani Prométheus, ten dobroděj, Íjapetovec,
615 neušel jeho těžkému hněvu: ač veliký mudrlec,
přece z nutnosti zlé je sevřen v mohutná pouta.

Jakmile otec v srdci se rozlítl na Briarea,
Kotta a Gyga, tehdy je do tvrdých okovů sevřel,
nad jejich smělostí velkou i velikostí a vzrůstem
620 úžasu pln, a je vykázal pod zemi širokoceistou;
tam oni v hlubokém hoři — vždyť bydlili pod zemí
dole —
seděli na pokraji, až na konci veliké země,

velice dlouho se soužíce v srdci a sklíčení žalem.
Kronovec však i ostatní bohové navěky živí,
625 které zrodila vlasatá Rheia, objata Kronem,
z návodu Země je přivedli zase na horní světlo;
zevrubně totiž jim ona to všecko vypověděla,
kterak jen s těmi výborné slávy a vítězství dojdou.
Dlouho se totiž bili a úmornou lopotu měli
630 bozi Titánové a ti, co se zrodili z Krona,
stojíce čelem naproti čelu v mohutné vřavě,
na vrchu Othrye jedni — to Titáni hrdopyšní,
na vrchu Olympu druhí — to bohové, dárcové dobra,
které zrodila vlasatá Rheia, objata Kronem;
635 ti tedy palčivý hněv jedni k druhým živíce tehdy,
plných deset let spolu válčili nepřetržitě;
nebylo rozuzlení ni konce v té lopotné pátce
těm ani oněm, a v rovnováze byl výsledek války.
Když ale oněm třem už poskytl potřeby všecky,
640 nektar i ambrosii, jež sami bohové jedí,
odvaha hrdopyšná jim všechněm stoupala v prsou.
Jakmile nektar snědli i lahodnou ambrosii,
tehdy v jich středu už promluvil otec lidí i bohů:

„Poslouchejte, vy Země a Úrana nádherné děti,
645 abych už vyřkl, k čemu mne mysl nabádá v prsou!
Neboť už velice dlouho my čelem naproti čelu
den jak den se bijeme o vítězství a o moc,
bozi Titánové a my, co jsme z Kronovy krve.
Vy tedy velikou sílu a paže nedotknutelné
650 ukažte Titánům v protivném šiku a vražedné vřavě,
pamětlivi té přátelské služby, že zkusivše mnoho,
z bolestiplné vazby jste přišli na světlo zpátky,
po našem rozhodnutí, ven ze tmy a podzemní mlhy.“

Tolik řekl a odpověděl mu slovatný Kottos:
655 „Bláhový, nového neříkáš nic; my víme přec sami,
jak máš důvtipu více než dost a rozumu nazbyt;
zprostit ukrutné kletby jsi dovedl nesmrtelné.
Dík tvé důmyslnosti jsme ze tmy a podzemní mlhy
z nemilosrdných pout zas přišli, rozenče Kronův,
660 vladaři, sem, a věč jsme nedoufali, se stalo.
Proto i nyní s pozornou myslí a s rozvahou v srdci
vaši moci v té vražedné seči budeme hájit,
ve vřavě nelitostné se s Titány potýkájice.“

Takové slovo vyřkl; to bohové, dárcové dobra,
665 slyšeli, pochválili a v srdci po boji prahli
ještě více než dřív. I zvedli vražednou bitvu
všichni onoho dne, i ženská božstva, i mužská,
bozi Titánové a ti, kdo se zrodili z Krona,
ale i ti, jež z podsvětí Zeus na světlo vznesl,
670 z Erebu, hrozní, mocní a plní troufalé síly.
Jednomu každému z nich se od plecí napřahovalo
najednou rukou sto a nad údy rozložitými
každému padesát hlav, ne méně, vyrostlo z plecí.
Oni s Titány tehdy se chystali k neblahé bitvě,
675 balvany obrovité už třímali v svalnatých rukou;
naproti Titánové se dychtivě stavěli do řad;
ukazovali, co dovedou paže, co dovede síla,
obojí. Hučelo strašně kol dokola nezměrné moře,
zarachotila země, s ní sténalo široké nebe,
680 jak se chvělo, a zhloubi se kymácel vysoký Olymp
pod tíhou nesmrtelných. I v mráкотném Tartaru bylo
těžké třesení znát i pádný chodidel dupot,
nevýslovný ryk a mohutné údery slyšet,

kterak na druhu druh oni metali nešťastné střely.
685 Jedněch i druhých hlas se nesl k hvězdnému nebi,
jak se pobízeli, a s mohutným řevem se bili.

Zeus ovšem svůj hněv už nekrotil; naopak, srdce
hned se mu plnilo vztekem — i ukázal celou svou sílu:
zároveň totiž jak s nebes, tak s Olympu nepřetržitě
690 blesky metaje kráčel; ráz na ráz hromové klíny
s blesky a s burácením mu padaly z mohutné dlaně,
jeden za druhým bujaré plameny rozvířující;
země životodárná kol dokola duněla hořic,
požářem mocně kol dokola praskaly hluboké hvozdy.
695 Vřela veškerá země i proudy Ókeanovy,
vřelo i netknuté moře; je žhoucí objala výheň,
Titány, syny Země, a sahal až k jasnému nebi
nesmírný plamen; jim oči, ač byli velice silní,
oslepovala hromu i blesku planoucí záře.
700 Zasáhl obrovský žár i Chaos; a jistě bys hádal,
že jsi to viděl na vlastní oči a ušima slyšel
takový zvuk, jak by Země a široké Nebe se shůry
sesedalo: neb takový veliký rachot by nastal,
kdyby se propadla ona a ono se zřítilo shora;
705 takový strhnul se lomoz, když v boji se srazili bozi.
S hřmotem šířily víchry i prach a třesení země,
hromobití a blýskavici a čadící blesky,
střely velkého Dia, a nosily pokřik a povyk
doprostřed obou stran; to mocný se rozlehl lomoz
710 půtky hrůzyplné a činů se zjevila síla.
Potom potuchla bitva — leč předtím šik šiku, druh
druhu
čelíce neústupně se bili v urputné vřavě.

Tamti v prvních řadách se dali do lité bitvy,
Kottos, Briareós a války nesyť Gygés,
715 kteří třemi sty, kus za kusem, skalami po nich
metali, po Titánech, a z rukou svalnatých všecky
střelami těmi je zastínili a poslali pod zem
širokých cest, kde je spoutali okovy bolestivými,
pěstmi je udolavše, ač velice bujně si vedli —
720 stejně hluboko pod zem, jak vysoko nad ní je nebe;
stejně daleko totiž je od země mlhavý Tartar.
Devět nocí a dní by totiž kovadlo z bronzu
padalo z nebe a desátého by dosáhlo země;
devět nocí a dní by i padalo kovadlo z bronzu
725 z povrchu země a desátého by v Tartaru bylo.

Ten je obehnán ohradou z bronzu a dokola trojmo
kol jeho ústí je rozlita noc, ale seshora nad ním
tkvějí kořeny země i nedotčeného moře.
Tam tedy bozi Titánové jsou v mráкотném stínu,
730 skryti z úmyslu Dia, dle vůle vladaře mračen,
na místě nevětraném, až na kraji olbřímí země.
Těm je nemožno vyjít, tam zasadil Poseidáón
bronzové dveře a zeď je obmyká po obou stranách.
Tam tedy silák Briareós a Gygés i Kottos
735 přebývají co hlídači věrní bouřného Dia.

Tam jsou mráкотné země i Tartaru potemnělého,
tam jsou i moře nedotčeného i hvězdného nebe,
po pořádku těch živelů všech i zdroje i konce,
žaluplné a dusné, jichž bohové sami se hrozí —
740 veliký jícen, a na jeho dno by se nedostal nikdo
za celý boží rok, kdyby jednou do brány vkročil;

naopak, sem a tam by ho víchř podával víchřu,
jeden horší než druhý; je děsný i pro nesmrtelné
bohy ten div; i smoločerné Noci tu stojí
745 strašlivý dům a do temnomodrých je zahalen stínů.

Před ním je Íjapetovec a drží oblohu širou
stojačky, na rukou neúnavných a na vlastní hlavě,
bez hnutí, tam, kde Noc a Den, když se potkají spolu,
jeden dá druhému pozdravení a překročí z bronzu
750 veliký práh: jeden sestoupí dovnitř a ze dveří vyjde
druhý; nikdy ten dům je uvnitř nechová oba,
nýbrž bez ustání vně domu meškaje jeden
putuje světem, a druhý zas uvnitř meškaje doma,
čeká, až přijde čas, aby stejnou nastoupil cestu —
755 pro pozemšťany on třímaje světlo vše ozařující,
ona zas v rukou Spánek, jenž bratrem Smrti je rodným,
nedobrá Noc, a mrak jí halí, podobný stínu.

Tamtěž mají svá sídla i děti mráкотné Noci,
Spánek a Smrt, ti bohové hrozni; v hodinu žádnou
760 Hélios světlonosný své paprsky neupře na ně,
ať už vychází na oblohu či z oblohy schází.
Po zemi prvý z nich i po hřbetě širokého moře
putuje tiše a milostivý je ke smrtelníkům;
druhého srdce je ze železa a bronzovou mysl,
765 nelítostnou, má v prsou; a koho popadne z lidí,
toho si nechá; i nesmrtelným se protiví bohům.

Boha podsvětlního tam v popředí zvučící palác,
velesilného Háda a velebné Persefoneie,
stojí, a strašlivý pes jej stoje u vchodu hlídá,

770 nemilosrdný; má způsoby zlé; kdo vstupuje dovnitř,
k tomu se oběma ušima lísá a ohonem vrtí,
nenechá ho však vykročit ven; to číhá a pozře
každého, koho chytí, že hodlá vyjít z brány
velesilného Háda a velebné Persefoneie.

775 Tamtéž i bohyně sídlí, již nesmrtelní se děsí,
strašlivá Styx; je to nejstarší rozenka Ókeana,
dokola tekoucího; má skvělý dům stranou bohů;
z balvanů obrovitých je sklenut a dokola kolem
na sloupech stříbrných spočívaje se vypíná k nebi.

780 Íris na rychlých nohou, ta rozenka Thaumantova,
přes širý mořský hřbet jen zřídka sem s poselstvím
chodí,

kdykoli propukne spor a svár mezi nesmrtelnými;
tehdy, když někdo z těch, co bydlí v Olympu, zalže,
pošle Íridu Zeus, ať přinese přísacnou vodu,

785 pro bohy svatou, slavnou, až zdaleka, ve zlaté konvi,
studenou, tu, která z příkré a vysoké skály se řine.
V hojnosti totiž pod širou zemí, pod spleť stezek
z pramene posvátného skrz noční mrákotu proudí
rameno Ókeanu — to desátý díl ho sem přišel:

790 devíti víry stříbrnými on ovíjí zemi,
ovíjí širého vodstva hřbet a do moře vtéká;
desátý ze skály tryská a bohům je k veliké újmě.
Kdokoli ulije z něho a přitom přísáhne křivě
z nesmrtelných, co na vrchu sněžného Olympu sídlí,

795 leží nedýchaje, než rok se skoncuje celý;
nikdy po krmí nektarové a po ambrosii
nevztáhne ruku, jen beze slova a bez dechu leží
na loži rozestlaném a mdloba ho smrtelná halí.

Nicméně sotva se po velkém roce ta choroba skončí,
800 čeká ho po trýzni trýzeň, a jedna horší než druhá.
Po devět roků je odloučen od bohů, živoucích věčně,
nikdy nechodí na jejich sněm, ani na hody nikdy,
po celých devět let; až desátého zas uzří
besedy nesmrtelných, co bydlí v olympských domech.
805 K takové přísaze určili bohové ze Stygy vodu,
nezmarnou, věkovitou, jež proudí kamenným krajem.

Tam jsou i mráкотné země i Tartaru potemnělého,
tam jsou i moře nedotčeného i hvězdného nebe,
po pořádku těch živlů všech i zdroje i konce,
810 žaluplné a dusné, jichž bohové sami se hrozí.
Tam je i třpytivá brána a bronzový práh, který z půdy
vyrostl sám, v ní věkovitými kořeny drží,
bez pohnutí, a před ním jsou daleko ode všech bohů
Titáni sídlem, až za temným Chaosem na druhé straně.
815 Avšak ti, kdo hřmícímu Dioví pomohli slavně,
při samých hlubinách Ókeanu své příbytky mají,
Kottos a Gygés, leč Briarea, že zdatně si vedl,
Zeměťras mohutně rachotící si učinil zetěm,
Kýmopoleiu, vlastní svou dceru, za něho provdal.

820 Když ale od Titánů si nebesa vyčistil Zeus,
Tyfóea, své nejmladší dítě, olbřímí Země
počala z Tartaru v lásce skrz rozkošnou Afroditu;
ten měl takové ruce, že rázně se chápaly díla,
nohy neúnavné, ten silácký bůh; ale z plecí
825 čnělo mu stero hlav jak z hada — hrozného draka,
jazyky pošmournými se olizující, a z očí
v hlavách podivuhodných mu zpod brv plápolal oheň;

ze všechněch hlav mu šlehaly plameny, kdykoli vzhlédl;
také hlas měly všechny ty strašlivé hlavy a zvuky
830 rozličné, prapodivné z nich vycházely, neb jednou
znělo to tak, že rozuměli jen bozi, a jindy
jako by bučel býk, ten nezkrotný, řvoucí až hrůza,
jindy zase jak lev, ten o srdci neostýchavém,
jindy — divoucí div — to křučelo na způsob štěňat,
835 jindy to hvízdlo, až vracely ozvěnu vysoké hory.
Strašlivá věc by se onoho dne asi bývala stala,
on i nesmrtelných i smrtelných mohl být vládcem,
nebýt toho, že rychle to otec bohů i lidí
zpozoroval; i zahřímal temně a mocně, až země
840 příšerně zaduněla, i široká nebesa nad ní,
moře i proudy Ókeanovy a v podzemí Tartar.
Pod kroky nesmrtelnými se třásl vysoký Olymp,
jakmile vládce vstal, a země sténala pod ním.
Po moři fialovém se z obou šířilo horko,
845 z hromu i blesku, ale i z ohně, co chrлил ten netvor,
ze smrští spalujících a z mluna plápolavého.
Veškerá země syčela ohněm, i nebe a moře;
vřelo to okolo břehů i vzdutých vln, jak se hnali
nesmrtelní, až nastalo obrovské třesení země.
850 Hádés se chvěl, ten vládnoucí dole, nad nebožtíky;
třásl se v Tartaru Titánové, ti okolo Krona,
při tom ohlušujícím hluku a urputné vřavě.
Když tedy sebral Zeus svou sílu a chopil se zbraní,
hromu i hromoklínu a blesku plápolavého,
855 s Olympu záutočiv dal ránu — a dokola kolem
všecky zázračné hlavy té strašlivé obludě spálil.
Avšak jakmile obra už ranami ztepal a zdolal,
ochromen klesl on a sténala olbřímí země.

Jak byl zasažen bleskem, šly plameny z bohova těla
860 v horských úžlabínách, tam ve skalách ukrytých oku,
kde byl skolen; i hořela široko obryně země
požárem neskonalým a tála jak cín uvnitř výhně,
s pěkně širokým hrdlem, jež mládenci řemeslníci
rozžhavují, a tála jak železo, nejtvrdší z věcí,
865 které v úvalu hor skrže sílu žhoucího ohně
pod rukou Héfaištovou se v boží prohlubni taví.
Stejně se tavnla země v té záři žhoucího ohně.
Rozlícen v srdci ho Zeus pak svrhl v široký Tartar.

Z Tyfóea se zrodily vichry, vějíci vlhce,
870 nikoli ovšem Boreás, Notos a běhutý Zefyr.
Ti se zrodili z bohů a k velkému užítku lidem,
zato ostatní větry jen zbůhdarma po moři dují.
Neboť jedny, kdykoli na mlžné moře se vrhnou,
k veliké pohromě lidem, už v zlou se rozdují bouří;
875 každý si vane jindy a rozmetá na všechny strany
lodi a plavce hubí — a není pomoci od zla
pro muže, kteří na širém moři se s těmihle střetnou.
Druhč zas na zemi pevné a bez hranic, poseté kvěťm,
lidem, rozencům země, jen nič líbezné role,
880 naplňující je prachem a bezuzdným řevem jak honci.

Když ale blažení bozi už s prací hotovi byli
a když o prvenství se s Titány zmčřili silou,
tehdy ho pobízeli, ať vládne a kraluje bohům,
tak jak to Země zosnovala, on olympský Zeus,
885 širokovidný; a on jim pěkně rozdělil pocty.

Zeus, bohů král, měl nejdříve za ženu Métis,
která z bohů i smrtelných lidí nejvíce znala.
Když ale sivoookou se chystala bohyni zrodit,
Athénu, tehdy Zeus jí úskočně ošálil mysl
890 lichotivými slovy a vložil ji do vlastních útrob,
tak jak to Země zosnovala a Úranos hvězdný.
Tak mu to vnukli ti dva, aby nedostal královskou
hodnost
z bohů, živoucích věčně, snad někdo jiný než Zeus.
Souzeno bylo, že přemoudré děti porodí Métis,
895 především dívku sivého zraku, rozenku moře,
o téže síle co otec a o stejně rozumné mysli;
ale potom i syna že přivede na světlo světa,
o srdci násilnickém a krále bohů i lidí;
Zeus však bohyni předem si vložil do vlastních útrob,
900 aby mu byla radou, co bylo by zlé a co dobré.

Za druhou choť měl bělostnou Themis; ta zrodila
Hóry,
Dobrozákonnost, Právo a kvetoucí Mír, ona božstva,
která smrtelným lidem se starají o jejich díla,
ale i Moiry, jimž největší čest dal přemoudrý Zeus,
905 Klóthó, Lachesis, Atropos, přadleny tři, které v úděl
smrtelným lidem dávají zlo a dávají dobro.

Spanilé Charitky tři mu dcera Ókeanova,
na pohled překrásná Eurynomé pak přivedla na svět,
Aglaiu totiž a Eufrosynu a Thali vnaďnou;
910 zpod jejich víček se línula láska, jak pozvedly oči,
ochromujíc; neb krásně se zpod brv dovedou dívat.

Ale i k Démétře mnohoživné pak do lože vešel;
s lokty jak z úběle Persefonu mu zrodila ona;
matce ji unesl Hádés — a dal mu ji přemoudrý Zeus.

915 Po Mnémosyně pak zatoužil zase, po kadeřavé,
která devatero mu zrodila Múz; ony nosí
čelenku zlatou a rozkošný zpěv se jim líbí a tance.

Apollóna a Artemidu, tu mistryni šípů,
obzvláště líbezný pár mezi potomky Úranovými,
920 zrodila Létó, když s bouřným Diem se spojila v lásce.

Naposledy si kvetoucí choť pak nalezl v Hěře;
z ní se zrodila Hébé a Eileithyia a Arés,
když se s vladařem bohů i lidí spojila v lásce.

Z vlastní hlavy však porodil okatou chovanku
vodstva,
925 hroznou strůjkyni vřavy a vůdkyni nepřemoženou,
vládkyni, které se zalíbil ryk a války a bitvy.

Slavného Héfaišta Héré — leč nikoli z objetí lásky —
zrodila pak, neb se hněvala právě a s chotěm se přela;
mezi Úranovci byl největším umělcem ze všech.

930 Od Amfitrity a od lomozného Poseidáóna
veliký Trítón a širokovládny vzal původ; on v moři
přebývá na dně při milé matce a královském otci
ve zlatém domě, ten hrozný bůh. Ale od rozbýjece
šťítů, od Área a od Kythéřanky vzal původ
935 strašlivý Děs a Třas, kteří plaší i nejhustší voje

v surové válce, po boku Área, bourače hradů —
ale i Harmoniě, již vzal si srdnatý Kadmos.

Maié Atlantovna pak porodila Diovi Herma,
slavného posla bohů, když na svaté lože s ním vešla.

- 940 Semelé, Kadmova dcera, mu porodila oblažitele,
jasného syna, Dionýsa, jež počala v lásce,
nesmrtelného smrtelná žena; teď bohy jsou oba.

Alkméné zase mu povila sílu Hérakleovu,
Diovi, vladaři mračen, se na loži oddavši v lásce.

- 945 Héfaiostos, slovný mistr, ten pravý na obě ruce,
kvetoucí choť si učinil z Aglaie, nejmladší z Charit.

Zlatokadeřný Dionýsos si Mínoovnu,
rusou Ariadnu, pak učinil kvetoucí choť;
věčnou jí udělil mladost a nesmrtelnost syn Kronův.

- 950 Hébu pak mohutný syn oné Alkmény, chodící ladně,
Héraklés silák, jakmile skončil své úmorné práce,
dceru velkého Dia a Héry, obuté v zlatě,
za choť vzácnou si vzal, kde sněžný Olympos strmí —
blahoslaven, neb vykonav u lidí veliké věci,
955 žije si bezbolestně a nestárna po všechny časy.

Héliu neúnavnému pak dcera Ókeanova,
slovná Perséis povila Kirku a Aiéta krále;
Aiétés, Héliá syn, toho svítidla pro smrtelníky,
s dcerou Ókeana, jež v sebe uzavřen proudí,

- 960 s Idyji spanilou v tváři se oženil po vůli bohů.
Médiu chodidel krásných mu na svět přivedla ona,
když se mu oddala v lásce skrz rozkošnou Afroditu.

- S vámi se nyní loučím, vy žitelé olympských sídel,
s ostrovy, s pevninami i uprostřed se sláným mořem!
965 Nyní mi zpívejte o rodu bohyň, vy líbeznohlasé
olympské Múzy, rozenky Dia, vladaře bouří,
o všech těch, které se smrtelnými si ulehly muži,
nesmrtelné a porodily děti, podobné bohům.

- Démétér tedy, bohyně jasná, v žádoucí lásce
970 s héroem Íjasiem se spojivši na žírném poli,
na Krétě, na třikrát orané nivě, porodila Plúta,
lidumila, jež po zemi všady i po hřbetě moře
chodí, a koho potká či komu do rukou přijde,
boháče učiní z něho a hojně mu nadělí jmění.

- 975 Z Kadma a z Harmonie, z té dcery Afrodity,
v pěkně hrazených Thébách se porodila Semelé, Ínó,
Autonoé, již za choť měl vlasatý Aristaios,
Agaué spanilá v tváři a konečně Polydóros.

- Kallirhoé se spojila v lásce, dceř Ókeanova,
980 s rekem Chrysáorem, jak velela Afrodité,
celá zlatá, a porodila syna, Géryonéa,
silnějšího než všichni; jej silák Héraklés skolil
pro matonohý skot prostřed moře, na Erytheji.

- Zora Tithónovi pak Memnóna, oděnce v bronzu,
985 krále Aithiopů, a vladaře Ěmathióna,

Kefalovi však povila zase skvělého syna,
zdatného Fachtonta — ten muž se podobal bohům.
Ještě byl mlád a v prvním květu té mladosti skvostné,
chlapec dětinné myslí, a Afrodité se zvedla,
990 usměvavá, a unesla hoča do božských svatyně,
aby co jasný daimón ty chrámy potají chránil.

Dceru Aiéta krále, jež samo živilo nebe,
Aisónův syn si po vůli bohů, živoucích věčně,
odvedl od Aiéta, když ukončil úmorné práce,
995 kterých veliký král a zpupný mu uložil mnoho,
Peliés násilnický a zlého všetečný strůjce.
Ijásón, Aisónův syn, je splnil, a vytrpěv mnoho,
vrátil se do Ijólku a vezl si na rychlé lodi
jiskrnozrakou dívku, již za choť kvetoucí pojal.
1000 Ona Ijásónovi se oddavši, pastýři lidu,
povila syna, Médeios jménem, jež vychoval v horách
Cheirón, Filyrův syn, podle vůle velkého Dia.

Avšak z Néreoven, dcer mořského starce, se jedna,
Psamathé, bohyně jasná, skrz rozkošnou Afroditu
1005 oddala Aiakovi a porodila Fóka; leč Thetis,
bohyně stříbrnohá, se poddavši Péleovi,
zrodila Achilla, srdce lví a průlomce vojů.

Aineiu zrodila bohyně z Kythér, věnčená krásně,
héroú Anchísovi se oddavši v žádoucí lásce
1010 na vrších Ídy o mnoha roklich, pokryté lesy.

Kirké, Hélia dcera a vnučka Hyperfona,
s těžce zkoušeným Odysseem se spojivši v lásce,

Agria porodila a Latina, bez hany reka,
ale i Télegona, skrz rozkošnou Afroditu.
1015 Ti tedy ve velké dálce, až v zálivu na svatých výspách,
byli Tyrrhénů všech, toho slavného národa, králi.

Kalypsó, bohyně jasná, pak zrodila Nausithoa,
s Odysseem se objevši v lásce, a Nausinoa.

To jsou ty, které se smrtelnými si ulehly muži,
1020 nesmrtelné, a zrodily děti, podobné bohům.
Nyní mi zpívejte o rodu žen, vy líbeznohlasé
olympské Múzy, rozenky Dia, vladaře bouří!

ŠTĪT

Nebo ta, která odešla z domu a z otcovské země,
přišla do Théb a vdala se za reka Amfitryóna,
Alkméné, dcera Élektryóna, postrachu vojska,
která vynikala svou krásou a vysokým vzrůstem
5 nad všechny ženy a vtípem se žádá s ní nemohla měřit
z těch, které smrtelnice kdy zrodily smrtelným mužům.
Nadto od její hlavy a obočí modročerných
taková vanula moc, jako od zlaté Afrodity.
Mimoto ona tak svého manžela ze srdce ctíla
10 jako dosavad žádná z těch žen, co kdy ženami byly.
Sice jí vzácného otce on udolal silou a zabil,
rozhněván pro ten skot; pak opustiv otcovskou zemi,
přišel do Théb a prosil lid Kadmův, chráněný štítem,
o útulek. Tam bydlil v domě i se vzácnou chotí,
15 každý zvlášť a bez rozkoše a bez lásky; lože
Alkmény s krásnými lýtky se dotknout mu nebylo
dáno,
dokud by smrt svých švagrů, své manželky hrdinných
bratrů

nepomstil, dokavad vsi by nespálil ničivým ohněm
rekovným mužům z Tafu a podobně Télebojským.
20 Takovou podmínku dostal a byli bohové svědky;
jejich hněvu se bál a proto spěchal co nejdřív
splnit veliké dílo, jež od Dia za úkol dostal.
Zároveň s ním se do boje hnali i do vřavy jezdcí
Boiótové — a nad svými štíty jen soptili silou —
25 Lokrové válčící zblízka a Fókové velikodušní

po jejich boku; jim velel syn Alkaiův, krásný a hrdý
na svůj lid. Leč otec bohů i lidí už snoval
jiný úradek v hlubině srdce: jak bohům i lidem,
žijícím z chleba, někoho dát, kdo je vytrhne z bídy.
30 Z Olympu tedy se zvedl a lest si promýšlel v duchu
v noci, roztoužen poznat tu ženu staženou v pase;
na vrch Tyfáónův se dostal rychle a odtud
Fikiu vstoupil Zeus, ten chytrák, na samý vrchol.
Usednuv tam v svém srdci si božský usmyslil skutek:
35 ještě téže noci se s Alkménou s útlými kůtky
na loži v lásce spojil a splnil si přání; a téže
noci i Amfitryón, rek skvělý a nepřítel postrach,
vykonav veliké dílo se vrátil do svého domu.
Ani k otrokům domu a k pastýřům dobytka venku
40 nechválal dřív než k chotí, a vstoupil na její lože;
taková touha se zmocnila srdce vladaře lidu.

Jako když muž pln plesu se zbaví něčeho zlého,
nemoci bolestivé a třeba i okovů tuhých,
tak i Amfitryón, když skončil obtížný úkol,
45 vstupoval plesání pln a jáсотu do svého domu.

Ležel si tedy po celou noc se svou váženou chotí,
z darů Afrodity, jež celá je zlatá, se těše.
Ona poznána bohem i mužem nejlepším z lidí,
v Thébách sedmibranných pak povila blížence-chlapce,
50 ne však stejného ducha, ač bratry vlastními byli;
jednoho poslabšího a druhého lepšího mnohem,
náramně silného muže až strach, to byl Héraklés silák;
tohoto Kronovu synu se poddávší, vladaři mračen,
onoho Ífikla Amfitryónu, oštěpovládci,

55 dvojici různou; neb jednoho počala ze smrtelníka,
druhého z Kronovce Dia, jenž všechněm poroučí
bohům.

Tento i Áreu syna pak zabil, pyšného Kykna;
v háji Apollóna, jenž na dálku střílí, ho našel,
jeho i s Áreem otcem, jenž nenasytný je boje;
60 oba se ve zbroji leskli jak z ohně planoucí záře,
stojíce v korbě; a rychlí oři zem rozdupávali
kopyty tepající a prach je objímal oba,
rozvířovaný pleteným vozem a nohama koní.
Krásně zrobený vůz a okraje finčely na něm,
65 jak se koně hnali; i plesal výtečný Kyknos,
mysle, že Diova syna i s vozkou, chtivého boje,
zahubí bronzem a vzácnou zbroj mu vysvleče z těla.
Avšak hněval se naň a neslyšel Apollón Foibos,
dokonce sám naň poslal tu sílu Hérakleovu.
70 Foiba Pagasského teď celý háj se i oltář
svítíl od zbroje hrozného boha i od jeho vlastní;
z jeho očí šel hotový oheň; a kdo by si troufal,
který smrtelný muž by měl odvahu na něj se vrhnout
kromě Héraklea a slavného Ijoláa!
75 Ti měli velikou sílu a paže — strach se jich dotknout —
podél mohutné hrudi jim dolů z ramenou rostly.
Tehdy on k vozataji se obrátil, k Ijoláovi:

„Hrdino Ijoláe, mně milejší nad všechny lidi!
Blažené nesmrtelné, co vládnou Olympem, velmi
80 urazil Amfitryón, když do Théb hrazených pěkně
přišel, opustiv Tiryns, to hradisko výborně zděné,
Élektryóna že zabil jen pro krávy širokočelé:

tam se ho ujal Kreión i s manželkou v splývavé řize,
Héniochou, a z duše rádi mu poskytli všecko,
85 jak se patří, když prosebník přijde, ba ctili ho více
v srdci; šťastně si žil se svou ženou, Élektryóna
dcerou, a brzy, jak rok se točí v kruhu, jsme přišli
na svět i my, leč na těle různí a nestejný duchem,
otec tvůj a já: jeho Zeus tak rozumu zbavil,
90 že svůj rodný opustiv dům i rodiče vlastní
do světa šel, aby sloužil té potvoře Eurystheovi,
bláhovec! jistě že potom se nemálo rmoutil a vzdychal
pro svoji zaslepenost; leč to se odčinit nedá.
Na moje bedra však naložil osud zápasy těžké.
95 Nyní, příteli, chutě mi popadni oplatě rudé
koní bystronohých a s velikou odvahou v hrudi
rychlý vůz řiď přímo, i sílu běhounů ořů,
nemaje žádný strach z toho lomozu Área vraha,
který nyní řve a šlí po svatém háji
100 Foiba Apollóna a vládce, jenž do dálky střílí;
věru, i když je silný, že brzy syt bude bitev!“

Jemu pak odvětil zase muž bez hany, Ijoláos:
„Strýče, vždyť otec bohů i lidí velice jaksi
tvoji hlavu si cení, i Zeměřas podobný býku,
105 který chrání cimbuří Théb a ostříhá město;
jako i teď toho syna smrti a siláka obra
přivedli do tvých rukou — a vzácnou slávu si získáš.
Ale teď bojovou zbroj si oblec, aby se rychle
oba vozy, i náš i Áreův, dostaly k sobě,
110 abychom bojovali; vždyť chrabrého Diova syna
ani Ífiklova on nevyčká, naopak myslím
uprchne před dvěma potomky skvělého Amfitryóna,

kteří mu jsou už blízko a kteří válečnou vřavu
touží začít; ji o mnoho raději mají než hody.“

115 Pronesl tato slova — a Héraklés silák se usmál,
potěšen v mysli, vždyť velice milé věci mu řekl;
nato za odpověď mu řekl perutná slova:
„Hrdino Ijoláe, ty chovanče bohů, už blízko
tvrdý je boj; a jako jsi býval srdnatý dřívě,
120 vraného Arióna i nyní, statného hřebce,
obracej na všechny strany a pomáhej, jak bude možno.“

Takto pravil a holínky z horské třpytivé mědi,
vzácný Héfaistův dar, si připjal okolo lýtek;
po nich zase kol dokola prsou si navlékl krunýř
125 ze zlata, krásný a mistrně skutý, který mu dala
Athéné Pallas, Diova dcera, když poprvé hodlal
do kormutlivých bojů a žalupných se vrhnout.
Okolo plecí si železo dal, které odvrací kletbu,
obávaný ten muž a přes hruď si přehodil vzadu
130 objemný toul; v jeho dutině byla zásoba šípů,
každý z nich nesl studenou smrt a mlčení věčné.
Na špicích měly smrt a byly slzami vlhké,
uprostřed byly hladké a velice dlouhé, a vzadu
z temnošedého orla péra je na konci kryla.
135 Obrovské kopí pak vzal, mělo ostří z lesklého bronzu;
na svou mohutnou hlavu dal pěkně zrobenou přílbu,
zdobenou, ocelovou a k skráním přilehlou těsně.
Ta tedy božskou mu stínila hlavu, Hérakleovi.
Rukama potom popadl štít — ten nemohl nikdo
140 rozdrtit ani rozrazit kopím; stál za podívanou!
Celý slonovinou se třpytil a úbělem bílým

v kruhu a od oceli a svítivým zlatem se leskl,
napříč běžíce štítem to modré vroubily pruhy.
Vprostřed byl z ocele Strach a nelze ho nikterak popsat;
145 očima planoucícma jak oheň se nazpátek díval,
zubů byl pln jeho chřtán a bílou běžely řadou,
hrůza dostat se blíž a nad jeho střapatým čelem
děsná se vznášela Eris a v lídech jítřila zmatek,
ukrutnice, co smyslů i rozumu zbavila muže,
150 kteří násilně v boj se pouštěli s Diovým synem.
Jejich duše pak sešly do podzemí a k Hádu,
jejich kostí, zatímco kůže kol dokola stlela,
pod žárem Sciriovým teď práchniví na černé zemi.

Také útok a protiútok byl na štítě vyryt,
155 bitevní vřava vzplanula, děs a rubání mužů,
řádila Eris i válečný ryk a smrtící Sudba
jednoho zraněného a druhého nezraněného,
třetího zabitého v tom chumlu za nohy vlekla.
Šat měla na ramenou už rudý od krve mužů,
160 hleděla tak, že to budilo děs, a řinčela, řvala.

Mímoto příšerných zmijí tam bylo, nelze to popsat,
dvanácte hlav; ony po zemi zastrášovaly lidi,
kteří násilně v boj se dávali s Diovým synem.
Od jejich zubů šel sykot, a kdykoli do boje kráčel
165 Amfitryónův syn, tu žhnulo mistrovské dílo.
Jakoby tečkovaní se zdáli ti strašliví draci,
na hřbetě tmavomodří a na čelistech zas černí.

Byli tam také kanci a měli u huby pěnu,
lvi je uviděli a vztekly se na stádo hnali.

170 V řadách šly na sebe houfy a ani jedni se strachem
netřásli, ani druzí; jen na krku ježili hřívu.
Jedna veliká lvice už ležela, u ní dva kanci,
sami už bez života, a černá krev se jim lila
proudem na zemi dolů — a oni složivše šiji
175 pod tlapami těch jezatých lvů už leželi mrtví.
Nicméně ještě víc je to dráždilo k vzteku a pátce,
ty i ony, okaté lvy i zpěněné kance.

Byl tam i Lapithů boj, jak se utkali nosiči kopí
okolo Kainea krále a Dryanta, Peirithoa,
180 Hoplea, Hexadia a Faléra, Prolocha, Mopsa,
Ampykovce a Titarésia, jenž z Área vzešel,
Thésea Aigeovce, jenž bohům byl podobou roven;
ze stříbra byli a zlatou zbroj měli na těle všichni.
Zprotějška Kentaurové se proti nim shromažďovali
185 okolo Petraia obra a Asbola, hadače z ptáků,
okolo Úreia, Arkta a Mimanta havraních vlasů,
Dryala, Periméda, těch dvou, které Peukeus zplodil;
ze stříbra byli a zlaté jedle třímali v rukou.
Docela jako živí i útokem na sebe hnali,
190 mřili na muže muž jedni kopími, jedlemi druzí.

Divého Área rychlonozí tam stáli i koně
zlatí a obtížen lupem i sám tu byl hubitel Árés,
v rukou třímaje oštěp a těžké pýchotě vele,
od hlavy k patě potřísněn krví, jak rubal by živé,
195 nahoře na voze stoje, a Děs i Třas vedle něho
stáli, nedočkaví se vrhnout do boje mužů.

Diova kořistná dcera tam také, Tritogeneia,
byla jak živá a jak by se chystala rozvířit bitvu;
v pravici měla kopí a zlatou na hlavě přilbu,
200 aigidu přes ramena, a kráčela do lité vřavy.

Svatý nesmrtelných tam sbor byl také a něžně
uprostřed nich syn Diův a Létin na zlaté struny
formingy hrál; i sídlo bohů, posvátný Olymp,
na něm shromaždiště a nezměrný blahobyť kolem
205 v kruhu nesmrtelných a bohyně začly už zpívat,
píerské Múzy, a vypadaly, že zpívají nahlas.

Byl tam i přístav, kde dobře je kotvit, v nepokořeném
moři, vyhlouben v kruhu a z ryzího cínu, a příboj
jako by na něj stříkal, a uprostřed něho se četní
210 míhali delfíni sem a tam a chytali ryby,
skoro se zdálo, že plovou; a dva si odfukující,
ze stříbra urobení, z těch ryb si strojili hody.
Před nimi měděné rybky se plašily, na břehu seděl
muž, který vypadal na rybáře, a obouruč držel
215 rybářskou síť a zřejmě ji chtěl už na vodu hodit.

Byl tam i Perseus jezdec, syn Danač vlnitých vlasů,
nohama štítu se nedotýkal, leč daleko nebyl —
divná podívaná! vždyť nebyl upevněn nikde.
Tak ho urobil mistr, jenž na obě ruce je pravý,
220 ze zlata ručně; měl na kotnících i opánky s křídly.
Černě vázaný meč mu visel okolo plecí
s řemenu bronzového — a on jak myšlenka letěl.
Celá záda mu kryla strašlivé obludy hlava,
Gorgónina; tu lemoval vak a stál za podívanou,

225 stříbrný; na něm se třepaly visíce blýskavé střapce
zlaté; okolo králových skrání pak seděla děsná
Hádova přilba a na ní tma jak v příšerné noci.
Sám pak jako by spěchal a běžel zachvácen hrůzou
Perseus, Danaín syn. A za ním se Gorgóny hnaly,
230 na blízko smrtonosné a nepopsatelné slovy,
žádostivy ho chytit, až na ploše z oceli šedé
pod jejich kroky jen zvučela pavéza lomozem velkým
mocně a pronikavě.

A dva se na pásech hadi
vztyčovali a sem a tam se jim kývaly hlavy.
235 Ti se olizovali a vztekem skřípali zuby,
dravě se dívajíce, a na jejich úděsných hlavách,
podobných Gorgónám, veliký postrach se míhal.

A výše

oděni v bojovou zbroj se muži urputně bili,
jedni za svoje rodiče vlastní a za rodné město,
240 aby je vyrvali zhoubě, a druhí je toužíce zničit.
Mnozí už leželi mrtví a ještě víc se jich v poli
potýkalo a ženy si na dobře stavěných baštách,
zrobených z bronzu, drásaly líce a křičely nahlas
jakoby živé, tak věrně je zobrazil Héfaiostos slavný.
245 Mužové, kteří už byli kmeti a stihlo je stáří,
v zástupu stáli opodál bran a k blaženým bohům
vzhůru vzpínali ruce, že o svoje syny se báli;
ti si však hleděli bitvy. A za nimi Morany černé,
bílymi zuby skřípající a hledíce divě,
250 divoké vražednice, k nimž není se přiblížit radno,
o ty padlé se rvali a přitom chvátaly všechny
černé krve se napít; a koho dopadly nejdřív,
jak už padl či zraněn padá, kol těla mu drápy

dlouhé ovinuly a duše šla k Hádovi dolů
255 v studený Tartar; a ony, jakmile srdce už měly
lidské krve syto, zas mrtvého házely zpátky,
samy však do šarvátky a v boj se vracely znovu.

Při nich i Klóthó a Lachesis stály a o něco menší
Atropos: velká ta bohyně nebyla, zato však byla
260 výtečnější než druhé a k tomu nejstarší ze všech.
O muže jednoho všechny se pustily do divé rvačky.
Nevraživě se po sobě dívaly hněvivým okem,
rukama všetečnými a nehty se činily stejně.
Vedle nich Zármutek stál, byl zasmušilý a hrůzný,
265 vychrtlý, zesinalý a k zemi sehnutý hladý,
s koleny oteklými, a dlouhé měl na ruce nehty.
Z jeho nozder a nosu se řinul hlen, z jeho tváří
stékala k zemi krev: on vyceniv zlověstně zuby
stál a na ramenou mu spousta ležela prachu,
270 vlhkého od slz.

A opodál s pěknými včezemi město,
sedmero zlatých bran je chránilo, přilehlých dobře
na podvoje; tam v tanci a radovánkách se muži
veselili; ti na voze totiž a obručích pevných
ženichu nevěstu vezli a rozléhala se zvučně
275 svatební píseň; z planoucích smolnic se míhala záře
do dálky z rukou sluhů; šly nádherou zářice vpředu
ženy a žertujíce se braly za nimi sbory.
Jinochům při syringách se zvučná linula píseň
z mladých hrdel a ozvěna od nich se lámala vůkol.
280 Dívky zas při formingách se pustily v líbezný tanec.
Z druhé strany však při písťale šla v průvodu mládež;

skákajíce a zpívajíce tam jedni dělali šašky,
druzí se zase smáli. Šel v taktu flétnisty každý
kupředu, celé město jen zvučelo radovánkami,
285 tancem a veselostí. A jiní poblíže města
koňům na hřbet si sedli a cválali. Oráči zase
kypřili boží zemi a vykasali si k tomu
chitóny. Hluboký lán tam byl a někteří žali
nabroušenými srpy už k zemi schýlená stébla,
290 ohnutá pod tíží zrn jako skutečná Démétrý žatva,
do povřísel je vázali jiní a na humno kladli,
třetí se srpy v ruce zas hrozny česali z vinic,
od česáčů je brali a do košů nosili další,
sebrané z vysokých rév ty bílé i černavé hrozny,
295 z rév, které sklánělo listí a stříbrné úponky k zemi.
Do košů zase je nosili další. A vedle byl zlatý
vinný kmen; to byl zručného Héfaista mistrovský
kousek;
listí se na něm zachvívalo i stříbrné kůly,
pod tíhou plodů se skláněly; i ony do černa hrály.
300 Jedni lisovali a čerpali druzí, a třetí
pěstí zápasili i v křížku, a lovili honci
zajíce bystronohé a ostrozubí je lapit
usilovali psi, a oni zas uniknout lovcům.
Vedle nich jezdci se namáhali a silami všemi
305 o cenu závodili a v pěkně pletených korbách
vozatajové stojmo své koně běhutě hnali,
opratě uvolnivše — i letěly s rachotem vozy,
pevně sestavené a písty řinčely přitom.
Oni se ovšem bez konce štváli a nedošli nikdy
310 vítězství — nerozhodně jen o závod jeli a jeli.
Uprostřed závodíště je čekala veliká cena,
trojnožka zlatá, zručného Héfaista mistrovské dílo.

Ókeanos pak obtékal okraj a zdál se pln vody,
ovíjel celý štít, to mistrné dílo. A na něm
315 labutě vysokoleté si křičely nahlas a mnohé
po vodní hladině pluly a vedle se hemžily ryby.

Za podívanou to stálo i Diovi, vladaři hromu,
po jehož vůli ten veliký štít a důkladný zrobil
Héfaistos vlastnoručně. Tím štítem teď rozenec Diův,
320 silák, mohutně mával a skočil na koňský povoz,
podoben otcovu blesku, když z Diovy aigidy vzletí,
lehounko běže; a Ijoláos, ten vozataj křepký,
do korby vstoupiv mu řídil vůz a kola přímo.
Vtom však bohyně jiskrnozraká k nim blizoučko přišla,
325 Athéné, povzbudit oba a pravila perutná slova:

„Zdar vám, Lynkea děti, jenž široko daleko slynul!
Nyní Zeus vám dává sílu, všech blažených vládce,
zabít Kykna a z těla mu vzácné odění svléci.
Ještě však jednu věc, ty daleko nejlepší z lidí,
330 poslyš: jakmile Kykna už sladkého života zbavíš,
nech ho na místě ležet a o jeho odění nedbej,
sám však dej pozor, až přijde Áres, zabíječ lidu,
a kde na vlastní oči ho uvidíš obnaženého
pod vykládaným štítem, tam bronzovým hrotem ho
335 potom couvni zpátky, vždyť nikomu souzeno není
odvést si jeho koně či zbroj mu odejmout slavnou.“

Domluvila a vstoupila na vůz ta bohyně jasná,
v rukou nesmrtelných i čest i vítězství majíc,
bez meškání. A tehdy už Ijoláos, syn bohů,

340 strašlivým hlasem na koně vzkřikl. Ti na jeho slovo
rychlý vůz jako blesk skrze prach a rovinu nesli.
Athéné jiskrných zraků jim totiž vštípila sílu,
aigidou potřásajíc — a okolo sténala země.
Ale i tamti se přihnuli jak oheň či bouře,
345 koní krotitel Kyknos a ve vřavě nesyta Áres.
Ti i oni koně, když naproti sobě se octli,
zaržáli mocně a ozvěna od nich se tříštila vůkol.
Síla Hérakleova se k druhému ozvala první:

„Chudáku Kykne, proč proti nám jste pobídlí koně,
350 proti nám, kteří v ryku a válečném díle jsme doma?
Se svým vozem, hlazeným pěkně, mi uhní a z cesty
ustup a táhni! Já do Tréčiny teď projíždím tudy,
k vladaři Kéýkovi, jenž silou i vážností předčí
Tréčínu celou, jak tobě je také předobře známo;
355 vždyť jeho počerné dceři se dvoříš, Themistonoi.
Chudáku, určitě smrt a konec od tebe Áres
neodvrátí, jestli my dva se utkáme v boji.
Abys věděl, on Áres si udělal známost už jindy
s naším kopím, když pro písčité Pylos se v poli
360 postavil naproti mně, jsa bitvy napořád chtivý.
Třikrátě zasažen kopím z mé ruky se o zemi opřel,
maje naštipnut štít, a počtvrté stehno jsem trefil,
rozmáchnuv se vši silou, a notně mu natrhl maso:
na hubu k zemi padl a v prach, jak pádně to řízlo.
365 Mnoho nechybělo a dostal od bohů důtku,
že svou krvavou zbroj nechal padnout do našich rukou.“

Domluvil; arci Kyknos, jsa ozbrojen oštěpem dobrým,
po jeho přání vůz a koně zastavit nechtěl.

S krásně pletených vozů pak hbitě skočili na zem
 370 Enýaliův syn i rozenec velkého Dia.
 Hřívaté koně už naplno pobodli vozatajové;
 pod jejich tryskem a kopyty širá sténala země.
 Jako když od strmé hory se od samé nejvyšší špice
 začnou balvany řítit a jeden přes druhý padá,
 375 nejeden smrk a nemálo dubů vysokolistých,
 mnoho i osik s kořánfm dlouhým se poláme od nich,
 jak se koulejí skočmo, než v rovině dole se octnou:
 tak i ti dva se mohutně řvouce popadli spolu.
 Celičká obec Myrmidonů i Ijólkos slavný,
 380 Arné a Heliké rovněž i Antheia porostlá trávou
 řevem jich obou hučely mocně; vždyť oni se s rykem
 srazili nevýslovným a hromem zaduněl k tomu
 přemoudrý Zeus a s nebe jim krvavé krůpěje seslal,
 chrabrému synovi na znamení, jak dopadne souboj.
 385 Jako když v horské rokli se hotoví kelčatý kanec,
 na něhož pohledět zředu je strach, v své smělosti
 s lovci
 pustit se v zápas a bílé kly si na ně už brousí,
 na stranu skloněn, a pěna mu stříká z tlamy, jak skřípe
 zuby, a jeho oči jsou jeden planoucí oheň,
 390 na šíji a kol brady má štětiny zježeny kolmo:
 tomu se podobal Diův syn, když seskočil s vozu.
 V době, kdy modrokřídly se usadí muzikant cvrček
 na větev zelenou v létě a lidem započne zpívat,
 cvrček, jemuž je jídlem i nápojem bohatá rosa,
 395 který po celý den už od rána roní svou píseň
 za vedra nejhoršího, když Seirios vysouší kůži,
 tehdy právě, kdy vstávají osiny na kláscích prosa
 (ono se sije v létě, když tmavnou kyselé hrozny,

kteří Dionýsos dal k potěše lidem i k hoři):
 400 v onu dobu se bili a tropili veliký lomoz.
 Nejinak než dva lvi, kteří nad trupem zabitě laně
 soptíce hněvem na druha druh se na sebe vrhnou,
 strašlivý nastane řev a zároveň skřípění zubů:
 anebo supi, když křivými zobáky, křivými drápy
 405 vysoko na skále s velikým křikem se do sebe dají
 pro kozu, která se na horách pase, anebo pro laň,
 divokou, vypasenou, již lovec udolal mladý,
 vystřeliv z luku šíp — ale sám už zabloudiv jinam,
 neznaje těchto míst; a oni to spatřivše ihned,
 410 bleskurychle se do lité rvačky o kořist pustí:
 stejně i oni se na sebe navzájem s povykem vrhli.
 Potom už Kyknos, jsa velemocnému Diovi syna
 žádostiv sklát, mu do štítu vstřelil bronzové kopí,
 bronzu však neprorazil; vždyť dar ho od boha chránil.
 415 Nato však síla Hérakleova, syn Amfitryónův,
 mezerou mezi přílbou a štítem oštěpem dlouhým
 hrdlo nechráněné mu pod bradou probodl hbitě,
 rozpráhnuv se vši silou, až přetalo obě dvě šlachy
 kopí smrtonosné; vždyť vpadla tam rekova síla.
 420 Svalil se, jako když dub nebo nějaké skalisko strmé
 padne, jakmile Zeus doň čadícím uhodí bleskem;
 právě tak padl, až zabřinklo odění zdobené bronzem.
 Toho však nechal ležet syn Diův chrabrého srdce,
 dával jen pozor, až přijde Áres, zabíječ lidu,
 425 okem se dívaje zle jako lev, když vysokou najde;
 bleskurychle i ten z ní kůži mocnými drápy
 serve a rychle jí medově sladký odejme život;
 v prsou mu černé srdce se plní napořád hněvem;
 blýskaje očima divě a okolo boků i beder

430 mrskaje chvostem, zem rozrývá běhy a odvahu nikdo
nemá naň pohledět zpředu a přijít a pustit se v zápas:
nejinak, zápasu nemaje dost, syn Amfitryónův
Áreovi se postavil — v srdci mu odvaha rostla —
bleskurychle: a on se mu přiblížil uražen v duši;
435 oba pak povykující se na sebe navzájem vrhli.
Jako když od vysoké se balvan utrhne skály,
s dlouhými skoky se kutálí dolů a lomozí v běhu
jako blázen, a náhle mu vysoký pahorek stojí
v cestě; ten mu brání a tam už uvízne kámen:
440 s podobným hlukem i hubitel Árés — a vůz pod ním
praskal —
ječe se k němu přihnál: on rád ho na místě čekal.
Avšak Athéné nyní, dceř Dia bouřného, vyšla
naproti Áreovi, a držíc aigidu temnou,
s hněvivým okem a zlým mu řekla perutná slova:

445 „Áree, zadrž svůj kypící vztek i nezdolné ruce,
vždyť ti souzeno není mu vzácné odění svléci,
Hérakleovi, a usmrtit chrabrého Diova syna;
nuže, od boje upust' a proti mně se tu nestav.“

Řekla, leč v Áreovi se zpupné nehnulo srdce,
450 naopak, ryče a mávaje oštěpem plamení rovným,
křepce a hrubě se vrhl na sílu Hérakleovu,
náramně touže ho zabít; i mrštil bronzovým kopím,
nedočkavě a pro smrt syna jsa naplněn hněvem,
do velikého štítu. Leč Athéné sovího zraku
455 s vozu jen vztáhla ruku a oštěpu ohnula dráhu.
Área popadla lítost a zlost, i vytasil ostrý
meč a na hrdinu se řítit, na Héraklea;

jak se řítit, syn Diův, syt nejsa krutého boje,
do nekrytého stehna ho pod štítem uměle skutým
460 bodl ze všech sil a maso mu venkoncem proklál,
oštěp zaměřiv dobře, a srazil ho doprostřed na zem.
Jemu pak Dēs a Třas jeho výborně jezdcí povoz
hbitě přistavili i s koňmi a ze země širé
do umně zrobené korby ho dali a potom už rychle
465 do koní švihli a na nebetyčný přijeli Olymp.
Nato Alkménin syn i slovatný Ijoláos,
Kyknovi svléknuvše z ramen to odění vzácné a krásné,
brali se nazpět a do města Tréchény dojeli rychle
s bystronohými koňmi. Leč Athéné s očima sovy
470 na nebetyčný Olymp se brala a k otcovu zámku.
Kykna nakonec pochoval Kéýx a zástupy lidu,
všichni, co poblíž slavného krále jsou usedlí v městech,
v Anthé, ve městě Myrmidonů i v Ijólku slavném,
v Arné i v Heliké; početný lid se shromáždil k pohřbu,
475 z úcty ke Kéýkovi, že blaženým bohům byl milý.
Náhrobek Kyknův i hrob však Anauros se světa smetl,
rozvodněn podzimním deštěm; tak Létóin rozenec velel,
Apollón; on totiž vždycky, když hekatomby hnal někdo
do Pýthó, na něj číhal a o skot ho násilím obral.

První básník starého Řecka a Evropy vůbec, o kterém víme, byl autor Iliady a Odysseje — Homér; nechybí ovšem teorií o tom, že to jsou díla dvou veršovců z různých dob a neznámých jmen. Druhý byl Hésiodos, osobnost už nepochybně historická asi z počátku 7. stol. př. n. l. O jeho původu i osudech víme poměrně mnoho z jeho vlastních veršů. Jeho otec byl přistěhovalcem z nejbližšího zámoří, z aiolského města Kýmé; hledal si živobytí ve středním Řecku, tehdy ještě hospodářsky silně zaostalém. Usadil se v chudé boiótské vísce jménem Askra; tam se asi Hésiodos (autor „askerské písňe“) narodil. Měl i bratra Persa, který ho později podplácením místních soudců připravil o dědický podíl po otci. Pro básníka to byl otřesný zážitek, ale zároveň jedna z tvůrčích inspirací. Hlubší inspirací byla jeho obdivuhodná láska k zemědělské dřině, jíž zůstal věren, právě jako svému rodišti; spor s bratrem totiž nakonec vyhrál a na svém podílu dosáhl takových úspěchů, že Perses — sám špatný hospodář — k němu nakonec přišel žebrat o chléb. Současně však byl Hésiodos svým vedlejším povoláním recitátor, tzv. rapsód. Přednášel na různých místech Řecka při slavnostních příležitostech a soutěžích Homérovy básně; jednou obdržel první cenu — bronzovou trojnožku, jak bylo tehdy zvykem, a věnoval ji jako votivní dar Múzám, pod jejichž posvátnou horou Helikónem kdysi pásával ovce a jimž přičítal svoje básnické umění. Přednášel totiž vedle

skladeb homérských i svoje díla vlastní. Homér pro něho byl předtuležitou inspirací, v časovém pořadí možná první.

Podobně jako jiní „homérovci“ skládal i Hésiodos menší i větší eposy, čerpající náměty z „herojské“ doby, a sdružoval je v cykly; zbytkem takového cyklu je — nehledíme-li k četným, ale kratičkým zlomkům — skladba nadepsaná Štít. Druhé dvě skladby, které se od Hésioda zachovaly, byly tematicky něčím docela novým. Jenom verš, kterým jsou psány, je tradiční „herojský“ hexamet. Bylo už upozorněno v odborné literatuře, že pro eepické látky byl tento verš málo vhodný a básníkovi zřejmě nepohodlný; proto se v historii hésiodovských překladů vyskytly pokusy přeložit alespoň „Práce a dny“ veršem jiným. Problémem pro hésiodovské badatele je i básníková kompozice, velmi uvolněná, která mladším recitátorům a opisovačům dávala příležitost k rozšiřování díla, k tzv. interpolacím cizí ruky, zvláště v Theogonii. Ve vědeckých vydáních originálu však nebývají jako „podvržená“ označena vždy táž místa; můžeme proto za cizí vložku prohlásit s dobrým svědomím jen asi dva verše.

Nejsvrážnější a nejslavnější Hésiodovou skladbou jsou *Práce a dny*, ERGA KAI HÉMERAÍ (828 veršů; vypouštíme podvržený verš 406), běžně označovaná velmi jednostranně jako „didaktický“ epos. Jsou v něm sice četná a rozsáhlá naučení o práci i životě, rady pro pole i dům, cenné zkušenosti z primitivní mořeplavby, ba i kalendář dnů šťastných a nešťastných (často pokládán za cizí vsuvku); ale to vše je koncipováno básnický — proniknuto jednak hlubokou vírou ve vítěz-

ství spravedlnosti a v zušlechťující moc lidské práce, jednak folklorními prvky (to jsou zejména dva cykly přísloví a gnóm a příležitostné použití hádanek, jako o pětiklané rozsoše-ruce a o nepřenositelném stolíku-krbu na str. 36) a oživeno osobními zážitky (o pohřebních hrách na Euboji, o sporu s Persem aj.) i mýty, z nichž je obzvláště proslulé vyprávění o zlatém věku lidstva a o čtyřech věcích následujících, báje o Prométheovi, který ukradl pro člověka na nebi oheň, o stvoření Pandóry; nechybí ani rozhovor slavíka s jestřábem, nejstarší nám známá evropská bajka. Svými subjektivními prvky a nenuceným řazením motivů je skladba přechodem ke starořecké lyrice. Do češtiny ji přeložil poprvé Jan Wlček pod názvem *Nauky domácí* (v Praze 1835), po něm Hynek Mejsnar jako *Práce a dny* (v časopise Krok 1890 a 1891), do třetice přízvukným hexametrem r. 1915 Antonín Salač pod obměněným jménem *Báseň rolnická* (Společnost přátel antické kultury 1929); experimentálním trochejským veršem Julie Nováková (Rovnost 1950). Pro soubor celého díla jsem epos pro jednotnost přeložila opět hexametrem, podobně jako už dříve ukázky v chrestomatii *Antika v dokumentech I* (SNPL 1959, str. 51—57).

O něco delší skladba *Zrození bobů*, THEOGONÍÁ (1022 veršů) je svého druhu polemikou s Homérem, tj. pokusem uvést chaotický svět jeho božstev v soustavu. Užito je k tomu arci prostředku primitivního, totiž genealogie, příbuzenských vztahů: všichni bohové jsou potomky Chaosu a Země; někteří vzešli samoplozením, ale téměř všichni milostným spojením Noci a Erebu a pak dalších a dalších dvojic, nejmladší gene-

race pak míšením bohů a lidí. Toto usoustavnění Olympu učinilo z Theogonie spojovací článek mezi Homérem a nejstaršími řeckými filozofy. Epos obsahuje sice množství jmen — zvláště pověstná jsou jména všech padesáti Néreoven, dcer mořského starce Nérea —, ale hrozící suchost látky vyvažoval básník šťastně úvodním hymnem na Múzy, líčením podsvětí a řadou mýtů — o vzpouře Kronově proti Úranovi, o sočení mezi Diem a Prométheem, o stvoření ženy jako trestu na lidstvo, o odboji Gigantů proti Diovi aj. Cena těchto bájí je mj. i v tom, že mají ráz archaický a jsou původnější než verze známější z pozdějších básníků (hlavně z Ovidia) a příliš už literárně přikrášlené. Ze závěrečné části, která se týká potomstva bohů ze smrtelných žen, jsou zachovány jen dva úvodní verše. Do češtiny přeložil epos poprvé Hynek Mejsnar pod názvem *O původu bohů* (v programu Akademického gymnázia v Praze 1888), znovu až Julie Nováková jako *Zrození bohů* (SNKLHU 1959). Tento překlad jsem nyní změnila jen v několika jednotlivostech.

Homérické epice je nejbližší epyllion *Štít*, ASPIS (480 veršů), zlomek tzv. Katalogu žen, věnovaného mytickým ženám a jejich dětem. Námětem tohoto zlomku je souboj Alkménina syna Héraklea s násilníkem Kyknem, vzpurným synem Áreovým; nejvíce místa zaujímá popis hrdinova štítu. O Hésiodově autorství bývá pochybováno. Nepravý je nepochybně verš 198, který vypouštíme. Báseň přeložil skoro celou František Šír (Výbor ze spisovatelů řeckých II, Jičín 1827), v úplnosti Hynek Mejsnar pod názvem *O štítě Hérakleově* (v Kroku 1889). Náš překlad vznikl r. 1970.

Texty tohoto vydání byly vesměs překládány podle klasického vydání Aloise Rzacha (*Hesiodi Carmina*, Lipsko 1913), vlastní jména jsou upravena převážně podle novější edice Friedricha Solmsena (*Hesiodi Theogonia-Opera et dies-Scutum*, Oxford 1970).

JULIE NOVÁKOVÁ

OBSAH

PRÁCE A DNI 7

ZROZENÍ BOHŮ 41

ŠTÍT 81

O BÁSNÍKOVI A JEHO DÍLE 101

HĚSIODOS ŽELEZNÝ VĚK

Z řeckého originálu Hesiodi carmina, vydaného nakladatelstvím B. G. Teubner, Lipsiae 1913, přeložila a doslov napsala Julie Nováková. Obálku, vazbu navrhl a vyzdobil Karel Vodák. Graficky upravila Hana Blažejová. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 3364. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1976. Odpovědný redaktor Jan Binder. Vytiskla Stráž, tiskařské závody, n. p., Plzeň, závod ve Vimperku. 4,21 AA (text 4,05 AA, ilustrace 0,16 AA), 4,41 VA. 605 22 855. Vydání jako celek první. Náklad 8000 výtisků. 01-023-76. Váz. 17,50 Kčs. 13/42.